

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2015. január–február

SÖPTEI Andrea

CSERHALMI György

FARKAS Dénes

REVICZKY Gábor

TRILL Zsolt

ifj. VIDNYÁNSZKY Attila

Körhinta

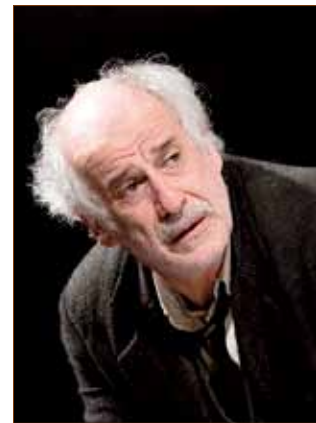
Ingyenélők

Brand

műsornaptárral, előadás- és programajánlóval

Toni Servillo – Lehetőségek és veszélyek • **Lendvai Zoltán, Vidnyánszky Attila, Zsótér Sándor** – három premier, három rendező • **Nézőpontok** – Gerő András, Horkay Hörcher Ferenc • **Fókusz** – Francia színház a II. MITEM-en • **Előadásajánló** – Ahogy tetszik, Éjjeli menedékhely, Fekete ég – A fehér felhő, Operett, Boldogságlabirintus • **Kóti Árpád** – a Nemzet Színésze • **Hankiss Elemér** – Katarzis-igény és szerephiány • **Szín(ház)lapok** – Gajdó Tamás a Színházi Életről

Lehetőségek és veszélyek

A színház a szöveg, a színész és a néző találkozásának gyümölcse. Azoknak a dimenzióknak az összehangolása, ami köztem – aki rendezem az előadásokat és játszom is bennük – és a színészek között történik, akkor teljesedik be, amikor a közönség valamiféle indikátorként reagál a látottakra.

Nem úgy tekintek a színházra, mint ami hierarchikus, hanem mint ami inkább vízszintes, ahol a színész, a szerző, a rendező vagy a társulatvezető mind olyan figurák, akik együtt jelentik a színházat, amelyből azonban sosem szabad kifelejteni még valami alapvetőt: a közönséget. Óvakodom a színház narcisztikus dimenzióitól, és azzal a tudattal igyekszem dolgozni, hogy minden előadás tulajdonképpen különleges összejövétel, gyűlés. Élhet azzal a lehetőséggel, hogy minden egyes nézőhöz külön szóljon, annak a veszélye nélkül, hogy a közönséget „eltömegesítené”, mint ahogy az sok más helyen megtörténik.

Aki az általunk művelt színházat választja – és ezt sznobizmus nélkül mondom –, egyúttal a színészi munka nemességét is választja. Olaszországban azonban a színészeket (a színészi munka nemességéről nem is beszélve) gyakran semmibe veszik, vagy nem ismerik el, és a róluk kialakított kép meglehetősen vulgáris: a színész csak a sikert hajhássza, karrierista, nem tanul, nincs köze a valódi szenvedélyhez és elmélyüléshez. Én azonban – a mesterségüket szeretettel űzők nevében – éppen az ellenkezőjét gondolom.

Előfordul, hogy fiatalok tanácsot kérnek tőlem, hogyan kezdjenek színházzal foglalkozni, mit és hol tanuljanak, hogyan táplálják magukban a szenvedélyt... Ilyenkor elmesélem, hogy én úgy kezdtem megosztani másokkal ezt a szenvedélyt, mintha játék volna – talán olyan években, amikor minden könnyebb volt, mert volt a levegőben „valami”, ami jobban kedvezett a színházi létnek. Ez manapság sokkal kevésbé van így, én mégis ugyanúgy arra ösztönözöm a fiatalokat, hogy fogjanak össze és próbáljanak együtt megmerítkezni a színházi oktatásban. Aztán majd az élet eldönti, ki az, aki képes ezt a mesterséget művelni, és ki nem. Ez az én bátorításom, és ez az én utam.

Találkozunk a budapesti MITEM-en!

TONI SERVILLO

A II. MITEM fesztiválra érkező Belső hangok című előadás
rendezője és szereplője

10 NEHÉZ EMBEREK

„A körhinta elképesztően erős szimbólum. A pillanat boldogsága jut erről eszükbe. A »repülünk, Mari« érzése. A szabadság. De ez csak egy pillanat. És a hinta lánca olyan, mint a póráz, csak egy kis körben enged szabadon repülni.”
Cserhalmi György

16 RETTEG? BÁTOR?

„Amikor elindulunk az életben, elkap minket a kölyökhangulat. Hogy képesek vagyunk mindenre. De aztán lecsúszunk a sínről, mellékpályákra tévedünk, kerülőutakra kényszerülünk, eltévedünk, zsákutcákba futunk. Mégis végig kell mennünk az úton.” *Trill Zsolt*

43 SZÉKFOGLALÓ SAJÁT SZEREPBEN

„...csak akkor működik egy előadás, ha valódi szituációk vannak a színpadon. Az ilyen helyzetek megteremtéséhez viszont elsősorban a színész tehetségére, alkotóművészetére van szükség. Ebben a kérdésben ragaszkodom a hagyományokhoz...” *Reviczky Gábor*

50 KATARZIS-IGÉNY

„A színházban nincs igazi szenvedés. A szenvedés ott szimbólum: valami másra utal. Amikor Hamletet halálra sebzi Laertes, nem érezzük a seb fájdalmát, vagy a mérge okozta kínokat, hanem átéljük egy szép és nagyszerű emberi élet pusztulását, a múlandóság fájdalmát.”
Hankiss Elemér

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja
2015. január–február

Ingyenes időszaki kiadvány
II. évfolyam, 5. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó:
Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat:
Kónya Ábel

Címlap:
Reviczky Gábor az Isten ostora
című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitva tartás:
hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrassy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitva tartás:
hétköznapokon 10 és 19,
szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

www.nemzetiszinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Kft.

Nyomda:
Érdi Rózsa Nyomda

Megjelenik 10 000 példányban
Lapzárta: 2015. január 15.

8

16

24

26

34

48

- 7 **Premier | Körhinta**
Hatalmas táncenergiák // Zsuráfszky Zoltán
- 8 „Felzeng benne a szerelem” // Vidnyánszky Attila
- 10 Nehéz emberek // Cserhalmi György
- 12 „A szerelem nem válogat” // Farkas Dénes
- 13 „A Körhintán nőtem fel” // ifj. Vidnyánszky Attila
- 15 **Premier | Brand**
Henrik Ibsen és a Brand
- 16 Mennyire retteg? Mennyire bátor? // Trill Zsolt
- 21 **Premier | Ingyenélők**
„Hazai talajból” // Csiky Gergely és az Ingyenélők
Csiky fintora // Lendvai Zoltán
„A szerepem igazságát kell képviselnem” // Söptei Andrea
- 26 **Premiergaléria | Isten ostora**
Nézőpont
Gerő András: Szex és gyilkosság
Horkay Hörcher Ferenc: Östörténeti rítus
- 28
- 29
- 30 **Premiergaléria | A helység kalapácsa**
Fókusz | MITEM
Fókuszban: a francia színház
Előadások a MITEM-en
- 32
- 34
- 36 **Előadásajánlók**
Ahogy tetszik // Éjjeli menedékhely // Fekete ég – A fehér felhő // Operett // Boldogságlabirintus
- 42 **Portré**
Akadémiai előadás előtt – székfoglaló saját szerepben // Reviczky Gábor
- 48 **A Nemzet Színésze**
„Rossz emberből nem lehet jó színész” // Kóti Árpád
- 50 **Az én színházam**
Katarzis-igény és szerephiány // Hankiss Elemér
- 54 **Szín(ház)lapok**
Gajdó Tamás: Arcátlanságból siker: Színházi Élet
- 57 **Programajánló**
- 58 **Váltson bérletet!**
- 60 **Havi műsor – február**
Folyóirat
- 62 **Szcenárium – januári ajánló**
- 62 **Iskolai programok**

Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa

KORHINNA

Sarkadi Imre (Debrecen, 1921 – Budapest, 1961) Kossuth-díjas és háromszoros József Attila-díjas író, újságíró, dramaturg. A háború utáni új rendben a paraszti és az értelmiség sorsok írója volt. Elbeszélései mellett *A tanyasi dúvad* és *A gyáva* a legértékesebb regényei, legfontosabb drámái az *Oszlopos Simeon* és az *Elveszett paradicsom*. A *Kútban* és a *Leányvásár* című novellái alapján készült az 1956-ban bemutatott film, a *Körhinta*.

Rendezője a háromszoros Kossuth-díjas **Fábri Zoltán** (Budapest, 1917 – Budapest, 1994) volt. A Cannes-i filmfesztivál Arany Pálma-díjára jelölt *Körhinta* mellett olyan filmek fűződnek a nevéhez, mint a *Hannibál tanár úr*, a *Húsz óra*, a *Két féldió a pokolban*, a *Pál utcai fiúk*, az *Isten hozta, őrnagy úr!*, az *Ötödik pecsét*.

„Repülünk, Maril!” – Töröcsik Mari és Soós Imre a *Körhinta* híres jelenetében

HATALMAS TÁNCENERGIÁK

Zsuráfszky Zoltán társrendező-koreográfus

A *Körhinta* fiatalos lendületét a Magyar Nemzeti Táncegyüttes negyven táncosa és hatfős zenekara adja. Az együttes művészeti vezetője, az előadás ötletgazdája, Zsuráfszky Zoltán állítja: a tánc megbabonázza az embereket.

Az ötvenes években, amikor a *Körhinta* című film játszódik, a népi kultúra még autentikus volt. Mitől nem lesz a nézőnek olyan érzése az előadás közben, hogy a néptánc nem élő, hanem muzeális érték?

– Számomra a néptánc az anyanyelvem része. Valóban nagy erővel próbálták háttérbe szorítani, de sosem múlt ki teljesen. *A Felszállott a páva* című tévéműsor közelmúltbeli nagy sikere is megmutatta, hogy újra egyre kíváncsibbak erre az emberek. Manapság általában véve is elfogadottabbá vált ez a műfaj, és rengetegen várják a kibontakozását. Az eredeti néptáncudást ismerjük, már csak a filmnek, színháznak kell újból felfedeznie magának ezt a hatalmas kincset. Másrészt a filmben is látható lakodalmi jelenet mellett azért már ott van a vurstli-cirkuszi világa a kintornával. Tehát a vérvonalszerűen öröklött népi kultúrából már a film is kitekint egy új, másik világba.

Mitől lesz modern a néptánc?

– Nem úgy néptáncolunk már, mint az ötvenes években: a modern kiszakítások, megállítások, üzenetértékű gesztusok már beépültek a mozdulatainkba. A művészet folyamatosan változik, már csak ezért

sem maradhatunk az autentikusnak hitt mozgásformáknál. Szintén kortárs hangulatot kelt, hogy a magyar tánc jóval individualistább, mint egy Mojszejev-típusú tánckar esetében. Nálunk nem egyforma táncosok emelik centire pontosan ugyanabba a magasságba a lábukat, hanem mindenkinek megvan a maga egyénisége, ami aztán egységes tánckarrá áll össze.

A *Körhinta* a Debrecen környéki tanyavilágban játszódik. Ezt a tájegységet idézik fel az előadás mozgásvilágában?

– A film alföldi dallamanyaggal dolgozott, mi azonban több dialektusból merítünk. Kinyitom a kapukat a mezősgéi, gyimesi motívumoktól egészen a lendületes Rába-közi csárdásig. A dráma tetőfoka a feszültséget hordozó sergő mozgás, amikor csak a két csizma surrogását hallani a csendben: mindenki áll, csak a szerelmesek táncolnak. A táncosokkal hatalmas energia költözik a színpadra: egy jó ritmusú csárdás, egy összerázás, egy erdélyi szokós megbabonázzák a környezetet. A táncosaim nagyon élvezik, hogy ezúttal alkalmazott tánc a feladatuk: az előadást szolgálják, nem pedig mint máskor, amikor ők maguk az előadás. Ugyanolyan büszkén állnak hozzá, mert a táncos a színpadon nem lehet bizonytalan: ott teljes valóságában megmértetik az ember.

plakát: OROSZ ISTVÁN

Vidnyánszky Attila rendező Kiss Andreával (Mari) és ifj. Vidnyánszky Attilával (Bíró Máté)

„FELZENG BENNE A SZERELEM”

Vidnyánszky Attila rendező

A szerelemért érdemes élni, küzdeni. Hitet lehet meríteni belőle. Ez a Körhinta történetének magva. Erről szól majd a Nemzeti Színház előadása is – mondja Vidnyánszky Attila rendező.

Sok néző jön majd a színházba, aki látta Fábri Zoltán legendás filmjét, a *Körhintát*. Így aztán az összehasonlítgatást sem lehet megúszni.

– A filmnek megvan a saját igazsága, nekünk pedig arra kell törekednünk, hogy az előadásnak is megtaláljuk a maga világát. Nekünk nem szabad az összehasonlítás miatt görcsölnünk, a nézők részéről pedig ez természetes.

Nem bonyolult ez az amúgy is közismert történet. Két férfi ugyanazt a lányt akarja. A lányt a szíve a szegényebbhez húzza, míg a szülei a módosabbhoz adnák. A lány a szívére hallgat.

– Éppen ezért úgy tekintünk a *Körhintára*, mint egy görög drámára. Ismerjük a történetet, ahogy az ókori színházban is mindenki ismerte a mítoszokat, azok szereplőit, sorsát. Ezért nem az volt a fontos, hogy mit mesél el egy-egy előadás, hanem az, hogy hogyan.

Milyen forrásokat használnak?

– Csak részben támaszkodunk Fábri csodálatos filmjére. Merítünk Nádasy László eredeti forgatókönyvéből és Sarkadi Imre *Kútban* és *Leányvásár* című novellájából is, amelyek a film alapjául szolgáltak. Használjuk Vincze Zsuzsa táncos forgatókönyvét, inspirálnak minket Lakatos Róbert zeneszerző dallamai – mindkettő ehhez az előadáshoz készült. És merítünk saját élményvilágunkból is.

Hogyan szerkeszti egységgé ezt a sok forrást?

– Hozzám nagyon közel áll az úgynevezett foszlánydramaturgiai eljárás, amely során számos motívumot használok, nem lineárisan mesélem el a történeteket, egyfajta mozaikszerűség, párhuzamosság jön létre, így áll össze végül egyetlen nagy egésszé a produkció a próbák során. Ezt a munkát segíti most az alaptörténet amúgy is kihagyásos, balladisztikus jellege. Törőcsik Mari úgy emlékszik, hogy Jean Cocteau azt mondta: a *Körhinta* azért nagy film, mert „fölgeng benne a szerelem”. Valami hasonló gondolat fogott meg akkor is, amikor Zsuráfszky Zoltán tavaly megkeresett a *Körhinta* ötletével. Ezt szeretnénk közösen elérni ezzel az előadással. Abban bízunk, ha a próbák során végig ezt a gondolatot tartjuk szem előtt, eköré áll össze az előadásunk, amelyben átlépjük a próza, a zene, a tánc műfaji határait.

A filmben és a Sarkadi-novellákban hangsúlyos a politikai szál. Az 50-es évek világa, az erőszakos tévesztés, a kulákkérdés. A nézők egy részének ezek már nem mondanak semmit.

– Ezért ezt ki is hagyjuk az előadásból. A Marira vágyakozó két ifjú között nálunk nem politikai lesz a különbség, hanem a háttérük más: Farkas Sándor gazdag, Bíró Máté szegényparaszt. Előbbiről, vagyis a gazdag kérőről ráadásul – a filmtől eltérően – mi nem mondunk ítéletet. A földhöz való viszonya, alázata, a munkabírása mind olyan

„...úgy tekintünk a *Körhintára*, mint egy görög drámára. Ismerjük a történetet, ahogy az ókori színházban is mindenki ismerte a mítoszokat, azok szereplőit, sorsát. Ezért nem az volt a fontos, hogy mit mesél el egy-egy előadás, hanem az, hogy hogyan.

erények, amelyeket ma is elismerünk. Mindössze egy dologban nincs igaza: a szerelemben. Márpedig ez az érzés köti össze az eget a földdel – ezt nem ismeri fel, ezért bukásra van ítélve. Különben a *Leányvásár*-ban Máté sem olyan rokonszenves, mint ahogyan azt a filmben Soós Imre alakításában láttuk. Túl buzgó, gőgös, és a sorsdöntő lakodalmi jelenetben sem annyira magával ragadó. Az előadás drámai főszereplője egyértelműen Mari, érte folyik a harc, neki kell döntenie a józan, kiszámítható, gazdag Farkas Sándor, és a szenvedélyes szerelmet kínáló Bíró Máté között.

Mari tehát nemcsak párt, hanem értékvilágot is választ?

– Azért is dönt nehezen, mert egy működő világ igazsága köti: a „föld a földdel házasodik” elve. Ma is érvényes elv ez, bár jóval kevésbé kegyetlen módon, mint fél évszázaddal ezelőtt, de a vagyon, a vagyoni különbségek ma is számítanak. A Cserhalmi György által megformált édesapa csak azt szeretné, ha nem veszne el, hanem szaporodna az a

Sarkadi Imre –
Fábri Zoltán – Nádasy László –
Vincze Zsuzsa

Körhinta

Pataki István – CSERHALMI GYÖRGY m. v. I
Patakiné – SZÜCS NELLI I
Bíró Máté – IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA e. h. I
Mari – KISS ANDREA e. h. I
Farkas Sándor – FARKAS DÉNES

Közreműködik a Magyar Nemzeti Táncegyüttes

Zeneszerző: Lakatos Robi // Dízlettervező: Mira János // Jelmeztervező és dramaturg: Vincze Zsuzsa // Rendezőasszisztens: Kernács Péter // Súly: Kónya Gabriella // Ügyelő: Dobos Gábor

Társrendező-Koreográfus: Zsuráfszky Zoltán

Rendező: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

PREMIER: 2015. február 20. – 19 óra

Nagyszínpad

föld, ami már megvan, hogy a lánya ne a nincstelenségben, zsellérsorban kezdje az életét, ahol annak idején ő a sajátját kezdte. A vagyon kérdése mellett még számos olyan vonatkozása van ennek a történetnek – a nők kiszolgáltatottsága, a mezőgazdasági munka értéke, a paraszti lét –, amelyeket csak felvillantunk, mert színezik azt a teret, amiben a szerelem csodája kibontakozik. Hiszen a szerelemért érdemes élni, küzdeni, de emlékezni is jó rá. Hitet, erőt lehet meríteni a szerelemből – ehhez képest minden másodrendű az előadásban.

Az ötletgazda-társrendező-koreográfus Zsuráfszky Zoltán „előtáncol” a Magyar Nemzeti táncegyüttes táncosainak

NEHÉZ EMBEREK

Cserhalmi György – Pataki István

„Le kell szögezni: a próbák elején tartunk. Járkálunk, tapogatózunk valahol a lényeg körül, és persze reméljük, hogy képesek leszünk meg is ragadni. Mindig kínkeserves dolog a lényegét megfogni. De ez a munkánk. A keresés” – mondja Cserhalmi György, aki az apát, Pataki Istvánt játssza a *Körhintában*. Szerepről, alakításról nem beszél. Még nincs mit.

– Amikor ez az interjú készül, mi, színészek még csak körbe-körbe járjuk Vidnyánszky Attilával a témát, a figurák, a helyzetek, a viszonyok igazságát. De már megjöttek – mit megjöttek? berobbantak! – közénk a táncosok. Nézzük, ők miként képzelik a *Körhintát*. Mire a lap megjelenik, talán már „okosabbak” leszünk. És ha meglesz a bemutató, akkor sem leszünk készen. Semmi sincs készen soha. Az volna a vég.

Ismerős világ ez? A magyar vidék. A falu.

– Furcsa időutazásban vagyunk. Abba a paraszti világba merülünk bele, amit már Mórícis is megírt, és amit folytatott Sarkadi is. Érdemes fellapozni a *Kútban* és a *Leányvásár* című novelláit, amelyekből a *Körhintá* filmforgatókönyve is készült. De említhetem a közelmúltunkból Tar Sándor műveit, vagy Borbély Szilárd utolsó könyvét, a *Nimstelenekeket*. Arról írtak mind, hogy mifelénk belerántja az ember csizmáját

ebbe a földbe – sárba? mocsárba? dagonyába? – az élet. És a szerzők, akik elég vakmerőek, hogy szembenézzenek ezzel, megírják azok történeteit, akik maguk nem tudnak szólni. És bele is pusztulnak. Sarkadi is fiatalon halt meg, Tar Sándor és Borbély is hatalmas terhekkal mentek el közülünk.

Pataki István módos gazda, a falu eleje. Milyen ember?

– Minél többet koplal, annál erősebb, minél üresebb az élete a nincstelenségben, annál gazdagabb. A Pataki-félék alakját már sokan megírták. Mégis megfajthatatlanok, mert ami pusztítja, az akkumulálja őket. Kemény, szikár, konok, magukhoz és másokhoz kíméletlen, vasakaratú, erős és kevésszavú emberek. Tőlem ez a mentalitás távol áll, de láttam, látok magam körül ilyen sorsokat. Nehéz emberek. Másoknak is, önmaguknak is.

Farkas Dénes, Cserhalmi György

„A körhinta elképesztően erős szimbólum. A pillanat boldogsága jut erről eszükbe. A »repülünk, Mari« érzése. A szabadság. De ez csak egy pillanat. És a hinta láncá olyan, mint a póráz, csak egy kis körben enged szabadon repülni.”

A Pataki-félék törvénye a „föld a földhöz”, amivel szemben áll a Pataki-lány, Mari és a kérője, Máté igazsága: a szerelem.

– Az első megtart egy életre, de a szerelemről nem tudni, meddig izzik. Arról már nem szól ez a történet, mi lesz a fiatal párral. A körhinta elképesztően erős szimbólum. A pillanat boldogsága jut erről eszükbe. A „repülünk, Mari” érzése. A szabadság. De ez csak egy pillanat. És a hinta láncá olyan, mint a póráz, csak egy kis körben enged szabadon repülni. Mert nézhetem ezt én így is, ha akarom. Szép és összetett történet ez, ahogy minden...

Nem különleges Vidnyánszky Attila esetében, hogy nem egy megírt drámát visz színre, nem egy kész szöveggel kezd a munkát. A színészekkel közösen alakulnak a mondatok, a helyzetek most is.

– Dolgoztunk már így Attilával, az *Úri muriban*. A regényen túl jót markoltunk Móriczból, és amire szükségünk volt, belegyúrtuk színpadi mondatainkba. De ez egy szikárabb történet. Az egyik nagy feladat, hogy megtaláljuk ennek a kevészavú embernek és az ő feleségének a leglényegibb, hitelesen hangzó mondatait. Vannak a novellák, van a forgatókönyv, ebből dolgozunk és abból, amit még hozunk. A kérdés: mi érdekli a mai nézőt ebből a történetből? A szerelem. De az legyen már a fiatalok dolga. A szegény és a gazdag viszonya? De a Pata-

ki-félék gazdagsága is csupán pár hold a nincstelen zsellérhez képest. A kaparj kurta világa ez. Olyan fontos a pénz, hogy nem is költjük el, csak gyűjtjük. Ezt is boncolgatjuk még, keressük a hangsúlyokat.

Kevés mondatnak erővel kell szólnia.

– Vagyunk öten színészek, és van negyven táncos. Ha nyolcvan láb a csizmát és a kemény sarkú cipőt odavágja a színpadhoz, az robban. A tánc vadállati. A néptánc nem bír megöregedni. Minél ősbibb, annál fiatalabb. Olyan „nyelv” – szemben azzal, amit beszélünk –, amin egy sor ember egyet akar. Ezután a színésznek megszólalnia – öngyilkosságnak tűnik. A próbák nagy kérdése az is, hogyan, miből lesz nekünk, színészeknek is megfelelő mennyiségű energiánk ebben az örvénylésben.

Elkerülhetetlen, hogy a filmhez hasonlítsák majd a színdarabot.

– Ez így lesz, nincs mese. „Nehezíti” a helyzetünket, hogy a *Körhinta* zseniális film... Fábri megtalált három csodálatos fiatal színészt, Törőcsik Marit, Sós Imrét, Szirtes Ádámot, és ott volt még Barsy Béla, akinek játéka, alkata, mindene ideális volt Pataki szerepéhez... Alaposan el kell rugaszkodnunk, és mégse...

KORNIA ISTVÁN

„Azt hiszem, a szűkszavú paraszti beszéd mód és a táncban feltörő szenvedélyek kontrasztja lehet ennek az előadásnak a legszebb része.”

„A SZERELEM NEM VÁLOGAT”

Farkas Dénes – Farkas Sándor szerepében

Egy szerelmi háromszög szenvedő tagjának lenni hálátlan szerep az életben, de nagyszerű művészi feladat a színházban. Farkas Dénes szerint az általa alakított figura kudarcot vall ugyan, ám egy igazi tapasztattal gazdagodik.

– A *Körhintát* először gimnazista koromban láttam a barátnómmal, és amikor megtudtam, hogy én kapom Farkas Sándor szerepét az előadásban – amit annak idején Szirtes Ádám alakított átütő erővel –, újránéztem. Az ő szerepfelfogása annyira különbözik az enyémtől, hogy nem aggódom amiatt, hogy túlzott befolyást gyakorolnának rám a filmben látottak. Ráadásul több mint fél évszázados ez a mozikklasszikus, ma már teljesen más a színháztársaság, egészen máshogy nyúlunk egy-egy szerephez...

– Farkas Sándor karaktere az eredeti forgatókönyv jellemzése szerint pökhendi, nagyképű. Nekem viszont mindig eszembe jut édesanyám, aki sokszor elmondta, hogy amikor fiatal korukban megnézték a filmet, Soós Imre mellett Szirtes Ádám is nagy szerelem volt a számukra. Még az is felmerült bennük, miért nem őt választja Mari Bíró Máté helyett. De hát a szerelem nem válogat...

– Éppen ezért én úgy gondolok Farkas Sándorra, mint egy szerencsétlen helyzetet elszennvedő férfira. Az agresszivitása pedig abból is fakad, hogy képtelen azokra a típusú érzelmekre, amelyeket Mari Bíró Mátéban megtalál. Farkas morózus fickó, aki Mari apjára hasonlít leginkább, arra a parasztemberre, akinek földje, vagyona van, akit megkeményített az élet. Farkas vesztére nem tud érzelmesen udvarolni. A történet végén szerintem nemcsak elszennved a kudarcot, hogy a lány nem őt választja, hanem talán egy tapasztalattal gazdagodik is: felismer egy új érzést.

– Korábban már sokszor énekeltem színpadon, de a tánc új kihívás számomra. Zsuráfszky Zoltán együttesének táncosai mind kemény, bajszos srácok, elképesztő öserő sugárzik belőlük – hát én nem ilyen vagyok. Inkább amolyan városi figura... A nagy kérdés számunkra

azonban leginkább az, hogy hogyan szólalunk meg prózában úgy, hogy időről időre negyven néptáncos örvénylik, ropja körülöttünk a táncot lenyűgöző energiával. Azt hiszem, a szűkszavú paraszti beszéd mód és a táncban feltörő szenvedélyek kontrasztja lehet ennek az előadásnak a legszebb része.

Minden konfliktus forrása, Mari (Kiss Andrea)...

„A próbák során nézem, figyelem, hogyan létezik a színpadon a Pataki Istvánt alakító Cserhalmi György: a színpadi jelenlét erejének a titkát próbálom ellesni tőle...”

„A KÖRHINTÁN NŐTTEM FEL”

Ifj. Vidnyánszky Attila – Bíró Máté szerepében

Egyszerre kemény parasztember és gyöngéd szerelmes – a Bíró Mátét alakító ifj. Vidnyánszky Attila nem a szerepértelmezéssel, hanem gyermekkori filmemlékeivel küzdött leginkább a próbák során.

– A *Körhintán* nőttem fel, ezért sokat tipródtam, hogy meg lehet-e egyáltalán szabadulni a filmélménytől. Aztán a próbafolyamat során már eltávolodtunk a kultuszfilmről, és a történet gyökereit vizsgálva elkezdett megszületni egy egészen más anyag. Ennek köszönhetően lassacskán kiment a fejemből Soós Imre hanglejtése, tekintete – nagy

... és Patakiné, az anyja (Szűcs Nelli)

küzdelem volt ez, amiben sokat segítettek a kollégák. Együtt kerestük meg a saját *Körhintán*kat.

– Nagyon szeretem azt, ha a színpadon a tánc és a próza összeér. Az egyetemen nagyon keményen „meggyúrtak” bennünket. A fizikai színházat oktató Horváth Csaba koreográfus nagy hatással volt az osztályomra, de sokat köszönhetünk Zsótér Sándornak is, aki megtanította, hogyan lehetünk a saját magunk koreográfusai. De egyetemi osztályfőnökünk, Marton László is nagyon szerette, amikor az egész színpad egyszer csak megindul. Mindig igyekeztünk nagy gesztusokat, zenéket, intenzív jeleneteket hozni az óráira. Most nagyon nagy élmény találkozni Zsuráfszky Zoltánnal és lenyűgöző csapatával.

– Édesapám előadásai is állandó mozgásra kényszerítik a színészeket. Nem táncok ezek, de olyan koreográfiák, amelyek ritmusra rendezett mozgást várnak el prózai színészeketől. Számomra az a leggyönyörűbb, ha vannak, akik úgy táncolnak, hogy azt érzékelik a nézők, mások meg szinte észrevétlenül járnak a maguk „táncát”, és egyszer csak mindenki azonos tempóban létezik a színpadon. Amikor a *Mesés férfiak szárnyakkal* című előadás negyedik király szerepébe kellett beugranom itt, a Nemzeti Színházban, akkor tapasztaltam először, hogy az egész színpadi mozgás – mint egy óramű – éppen annyira tervezett és koreografált, mint egy tánc esetében.

– Marton tanár úr mondogatta ironikusan az egyetemen, hogy nekünk, fiataloknak az a feladatunk, hogy minél több tudást szívjunk ki az idősebb színészekből, nekik pedig az, hogy ebben tönkre menjenek. A próbák során nézem, figyelem, hogyan létezik a színpadon a Pataki Istvánt alakító Cserhalmi György: a színpadi jelenlét erejének a titkát próbálom ellesni tőle...

H E N R I K I B S E N
BRAND

Henrik Ibsen

(1828, Skien – 1906, Oslo)

Norvég költő, drámaíró. 1851-től a bergeni színház dramaturgja és házi szerzője. Első drámái nem aratnak különösebb sikert, viszont tapasztalatokat szerez a színházcsinálás terén. 1857-től a Krisztiániai (oslói) Norvég Színház művészeti vezetője. A színház 1862-ben csődbe megy. Ibsen kétségbeesítő anyagi helyzetbe kerül. 1964-ben elhagyja Norvégiát, és csak 1891-ben tér végleg haza.

1866-ban írt verses drámája, a *Peer Gynt* egy csapásra híressé teszi. Ezután radikálisan más drámái formát választ: *Nóra*, *Kísértetek*, *A nép ellensége*, *A vadkacsa*, *Rosmersholm*, *Hedda Gabler*, *Solness építőmester*, *John Gabriel Borkmann*, *Ha mi holtak, feltámadunk* – máig a világ színjátszásának népszerű darabjai.

„MINDENT VAGY SEMMIT”

Henrik Ibsen és a Brand

Ibsen negyven évesen is állandó pénzzavarral küzdött. 1863-ban aláza-
tos levélben fordul a királyhoz és a kormányhoz: *„Elhagyni hazámat és
félbeszakítani azt a munkát, amelyet voltaképpen hivatásomnak tekintettem
eddig, és tekintek ezután is, olyan lépés, amely kimondhatatlanul nehezemre
esik, s hogy elkerülhessem, alázatosan kérem, hogy az államkincstárból részem-
re évi 400 tallér fizetést engedélyezzenek, amely összeg lebetővé tenné számomra,
hogy az irodalom szolgálatában tovább folytathassam működésemet, amelynek
megszakítását, okom van rá, hogy ezt feltételezzem, a közönség nem kívánja.”*

A fizetést nem kapja meg, viszont ösztöndíjjal külföldi tanulmány-
útra küldik. 1865-ben Rómában megírja a *Brandot*. *„Július közepén be-
lefogtam valami újba, ami úgy megy, abogy még soha semmi... az otthoni sok
kínos esemény arra bírta, hogy belenéztek magamba, és az otthoni életünkbe,
és gondolkodjam olyan dolgokról, amelyek mellett azelőtt felületesen siklottam
el. Drámái költemény, a tárgya jelenkori, tartalma komoly, 5 felvonás rimes
versekben. A 4. felvonás hamarosan kész, és az 5.-et úgy érzem 8 nap alatt meg
tudom írni; délelőtt és délután is dolgozom, amit azelőtt sose győztem.”*

Brand, a pap utazni készül, amikor a darab elején találkozunk vele,
úgy gondolja, csak a nagyvilágban töltheti be hivatását, végül mégis
marad. És ha már marad, könyörtelenül megy végig az úton, amit hite

szert Isten kijelölt számára. Nem tartja vissza feleség, gyerek. Az út
vége bukás és halál. Ibsen a másik utat választja. Elhagyja hazáját. Lát-
szólag megalkuszik, de valójában fölszabadul. *„Legtisztabban nagy tá-
volságból látunk...A nyarat legpontosabban egy téli napon lehet leírni.”* Ő így
tudja következetesen végigjárni a maga útját.

A *Brand* fordulópont Ibsen életében. Kidühöngi magát benne.
Ilyen személyes – és nem csak az életrajzi utalások miatt – talán csak
az utolsó nagy darabjaiban lesz, és akkor sem ilyen nyíltan. *„Brand én
vagyok legjobb pillanataimban.”* De itt a különbség! Nem lehetünk min-
dig a legjobb pillanatainkban. Szíve szerint rokonszenve a „mindent
vagy semmit” követelő Brandé, de nem tudja nem megmutatni ennek
életképtelenségét.

Ibsen nem gondolt a színpadra a dráma írása közben. A kristianiai
(oslói) színház igazgatójának szóló levele ezt látszik bizonyítani, de
soraiból nem hiányzik a kacérság. *„Nem hiszem, hogy a színház be tudná
mutatni ezt a darabomat. Ha tagja volnék a vezetőségnek, magam is ellene
szavaznék. Ha mégis kezdeni akarsz vele valamit, az más lapra tartozik. Drá-
mai anyag nem vitás, de hogy valamilyen alapon előadható-e, azt neked kell
eldöntened.”*

A *Brand* letisztult, tökéletes, érett mű, mégis olyan, mintha
egy fiatal ember írta volna. Olyan tüzes, olyan kegyetlen és fáj-
dalmas.

plakát: OROSZ ISTVÁN

A MAGYARORSZÁGI ŐSBEMUTATÓ ELÉ

Ibsen a Brandról

„Brand én magam vagyok”

Hogy Brand éppen pap, az voltaképpen nem lényeges; a mindent vagy semmit követelés az élet minden más területén is fennáll, szerelemben, művészetben stb. Brand én magam vagyok legkülönb pillanataimban... Akkoriban, amikor Brandot írtam, az asztalomon egy skorpiót tartogattam egy söröskorsóban. Az állat hébe-korba megbetegedett, olyankor egy darab lággyümölcsöt dobtam be neki, örjögve vetette rá magát, és belelővelte a mérgét; ettől aztán meggyógyult.

„félreértették”

Brandot félreértették, legalábbis az én intencióimat; (amire ön azt felelheti, hogy az intencióknak a kritikához semmi köze). A félreértés nyilván onnan származik, hogy Brand lelkész és a probléma a vallás terére helyeződött. Pedig ez a két körülmény egészen lényegtelen. Kezdek róla, hogy fel tudtam volna állítani ezt a szillogizmust ugyanígy, ha Brand szobrász vagy politikus és nem lelkész.

„vágyakoznak a nap után”

Aki meg akar érteni engem egészen, annak ismernie kell Norvégiát. Ez a fenséges, mégis zord természet, amely az embereket ott északon körülveszi, a magányos, bezárkózó élet – a gazdaságok mérföldekre fekszenek egymástól – kényszeríti őket arra, hogy ne törődjenek másokkal, csak saját magukkal és a tulajdonnal. Ezért annyira befelé fordulnak és komolyak, ezért tépelődnek, kételkednek, ezért van, hogy gyakran a bátorságukat is elvesztik. Nálunk otthon minden második ember filozófus! És hozzá a hosszú, sötét telek, a vastag köd a házak körül – óh, hogy vágyakoznak a nap után!

A képeken Zsótér Sándor rendező | fotók: Eöri Szabó Zsolt

Henrik Ibsen

Brand

Kúnos László és Rakovszky Zsuzsa fordítása

Brand – TRILL ZSOLT I Brand anyja – TÖRŐCSIK MARI I Ejnar, festő – MÁTYÁSSY BENCE I Ágnes – TROKÁN NÓRA m. v. I további szereplők: MÁTRAY LÁSZLÓ m. v., HORVÁTH LAJOS OTTÓ, SZATORY DÁVID, KRISTÁN ATTILA, MOLNÁR ERIKA m. v., SZŰCS PÉTER PÁL m. v.

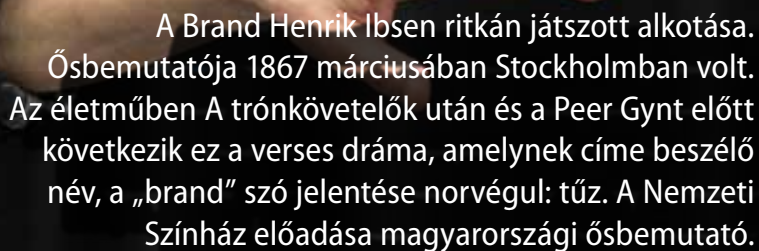
Díszlet: Ambrus Mária // Jelmez: Benedek Mari // Zene: Tallér Zsófia // Dramaturg: Ungár Júlia // Ügyelő: Kabai Márta // Sűgő: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: Zsótér Sándor

mikor? hol?

MAGYARORSZÁGI ŐSBEMUTATÓ: 2015. február 22. – 19 óra

Kaszás Attila Terem

A Brand Henrik Ibsen ritkán játszott alkotása. Ősbemutatója 1867 márciusában Stockholmban volt. Az életműben A trónkövetelők után és a Peer Gynt előtt következik ez a verses dráma, amelynek címe beszélő név, a „brand” szó jelentése norvégul: tűz. A Nemzeti Színház előadása magyarországi ősbemutató.

Schöpflin Aladár a műről

„bűnnel teljes”

A külső téma, melyből a mese alapépitménye származott, a kor norvégiai egyházi mozgalmaiból adódott (Brand alakjának modellje – külsőleg – egy Lammers nevű pap, aki Ibsen szülővárosában élt, és meggyőzéséből kifolyólag meghasonlott a hivatalos állami egyházzal) – a belső értelme azonban: hogy nem elég hangoztatni az eszmét, hanem gyökeréig át kell hatva lenni tőle, le kell vonni minden konzekvenciáját, könyörtelenül másokkal és még könyörtelenebbül önmagával szemben, élni kell az eszmét, minden következésével együtt. „Mert bűnnel teljes az a tett, mely félig készült s színre lett.” Mindent vagy semmit – ez a Brand refrénje.

„szikla-ember”

Brand a szikla-ember, akin nem fog sem kételkedés, sem megalkuvás: egyenes úton halad előre s azt követeli, hogy mindenki vele menjen, akár a halálba is, a meggyőzésért. (...) A kérlelhetetlen költő e kérlelhetetlen alakja előtt, megvalom, bámulattal állok, de nem rokonszenvvel. „Isten nem oly zord, mint te vagy” – mondják Brandnak.

(részletek a *Nyugatban 1926-ban megjelent írásból*)

Robert Brustein a szerzőről

„feszültségek”

Ibsen nyilvánvaló ellentmondásai, a benne rejlő feszültségek kivételűsei. Az idealizmus elleni támadása saját idealizmusának átmeneti ironikus megítéléséből fakad; a moralisták elleni szigora egy megrögzött moralista szigora: a lázadó figurát megillető szatírája pedig kísérlet arra, hogy az önmagában lévő lázadót megbüntesse. Ibsen (...) alkatanál fogva is képtelen volt arra, hogy a higgadt középúton megállapodjon.

„ibsenizmus”

Az ibsenizmus igazi lényege abban van, hogy teljesen ellenáll mindennek, ami intézményszerű, anarchista képrombolása nem csupán kora meglevő konvencióira terjed ki, hanem saját hitcire és meggyőződéseire is. Képtelen arra, hogy bármilyen álláspontot kérdőre ne vonjon anélkül, hogy ne elemezné annak hasonlóképpen érvényes (vagy hasonlóképpen érvénytelen) ellentétét. *Ellenkezőleg (Tvertimot)* – ez volt halálakor az utolsó szava, és ez akár teljes drámai munkásságának sírfelirata is lehetne.

(részletek *A lázadás színháza* című írásból)

„Amikor elindulunk az életben, ráállunk a pályánkra, elkap minket a kölyökhangulat.

Hogy képesek vagyunk mindenre. De aztán lecsúszunk a sínről, mellékpályákra tévedünk, kerülőutakra kényszerülünk, eltévedünk, zsákutcákba futunk. Mégis végig kell mennünk az úton.”

MENNYIRE RETTEG? MENNYIRE BÁTOR?

Trill Zsolt – Brand szerepében

A Brand című Ibsen-dráma két próbája között találkozunk Trill Zsolttal. A címszerepet alakítja, de ez most, a próbafolyamat kellős közepén még csak ürügy a beszélgetésre. Sok minden szóba kerül a Brand kapcsán: gyávaság és bátorság, önzés és apaság, munka és lustaság...

Brand, az Ibsen-dráma papja kíméletlenül hú az elveihez. Azt várja, hogy hívei megéljék és betartsák betarthatatlan törvényeit. Tudja, hová tart. Mégis identitáskereső szerep ez.

– Talán csak úgy tűnik, hogy tudja. Ahogy rólam is tűnhet úgy, hogy húúúú, nagyon tudom, hogy merre tartok, itt, Budapesten, a Nemzeti Színházban. De sokszor azt érzem, a lelegején járok ennek az egésznek. Brand is tele van kételyekkel. Amikor elindulunk az életben, ráállunk a pályánkra, elkap minket a kölyökhangulat. Hogy képesek vagyunk mindenre. De aztán lecsúszunk a sínről, mellékpályákra tévedünk, kerülőutakra kényszerülünk, eltévedünk, zsákutcákba futunk. Mégis végig kell mennünk az úton. Ibsen is elindult otthonról, kényszerűségből

persze, és a hazájától távol lett azzá, akit ma Ibsennek ismerünk, a nagy művek szerzője. Ez volt az ő útja. Én Ukrajnából, Beregszászon, majd Debrecenen át érkeztem Budapestre. Egy ilyen fizikai és lelki út rengeteg kéttel, küzdelemmel jár, tudom. Brand is útra indul, de marad...

Mit jelent ez az elszakadás?

– Természetes folyamat. De az ember a gyökereitől – szüleitől, családjától, hazájától – sokféleképpen szakadhat el. Van, aki azt hiszi, hogy megtette, de valójában sosem szakadt el. Van, aki mindig csak el akar menni, de képtelen rá, és végül azt az életet sem éli igazán, amelyben benne maradt. Van, aki élete végén visszatér a gyökereihez.

Balra: Zsótér Sándorral; fent: Trokán Annával | fotók: Eöri Szabó Zsolt

Brand életét és hitét a mindent vagy semmit végletessége jellemzi.

– Játssz az élettel. Én pedig olyan vagyok, aki tudja, hogy bizonyos dolgok miatt büntetés várja élete végén. Félek ettől, a legkisebbik nyúl vagyok, ha a halálról van szó. De tudom, hogy a büntetés elkerülhetetlen. Igyekszem nem gondolni erre. Ha az ember ebbe mélyen belegondol, a végén még megőrül. Brand folyamatosan szembenéz a végső kérdésekkel. De mi van a szembenézés mögött? Mennyire retteg, vagy mennyire bátor? Ezt akarom megmutatni.

Először rendezte Zsótér Sándor, aki kifejezetten önnek szánta, kereste a szerepet. Színészként már dolgoztak együtt, milyen rendezőként?

– Játshattam vele Maár Gyula fantasztikus filmjében, a *Töredékek*ben, amiben ő egy papot alakított. Legutóbb Bodzsár Márk filmjében, az *Isteni műszak*ban játszottunk együtt. Közös jelenetünkben ő volt az abszolút nyugodt, én meg a vibráló figura. Éreztem magamon a vizslató tekintetét. „Figyellek, sosem csinálod egyformán...” – mondta, amikor a jelenetet párszor elpróbáltuk. Rendezőként ő a motor, és én ezt csodálom és élvezem. Az olvasópróba után egyből a színpadon álltunk. Engem ez a rögtön-csinálás lenyűgöz, mert egyébként rettenetesen lusta vagyok.

Aki látta már játszani Trill Zsoltot, és tapasztalta azt az energiát, amivel dolgozik – arról aligha a lustaság jut eszébe.

– A csinálás már sodor. De addig tartok bizonyos dolgoktól. Attól, hogy bele kell kezdeni. A szövegtől, a színpadtól... Persze, nem lustaságról van szó, inkább szorongásról, hogy nem sikerül... De a próbán Zsótér int, rám szól, és mond valami olyat, hogy „Na, gyereünk Trill, ne játszd a nagypofájú színészt itt...”, és ezzel azonnal bekapcsol. A színházi feladatra – próbára, előadásra – összpontosítás annyira és annyiszor igénybe veszi, hogy a magánéletben elmenekülök a koncentráció elől, és szétesem. A hétköznapi dolgokat csak görgetem magam előtt. Ez meg a magánéleti lustaság.

Megengedheti magának...

– Sokszor csak feküdnék, mint egy álmos macska... de szerencsére jönnek a gyerekeim, és nem hagynak békén.

Pár hónapja az *Éjjeli menedékhely* próbái közben találkoztunk. Rendkívül zaklatott volt. Azt mondta, annyira a darabban él, annyira kitölti az életét a munka, hogy a gyerekeivel sem tud törődni, és hozzátette: ez tragédia. Van emiatt lelkiismeret-furdalása?

– Hát hogyne volna! De ott van mellettem és mögöttem a feleségem, Szűcs Nelli, aki egyben tart engem, a családot. Nem tudom, neki honnan van még ránk is energiája, hiszen ő is színész, próbál és rengeteget játszik. Ha a munka végén azt érzem, hogy az eredmény kudarc, akkor elviselhetetlen a lelkiismeret-furdalásom, mert azt érzem, hogy elvettem a családomtól az időt. De az én számból ez furcsán hangzik, hiszen igazából természetesnek tartom, hogy ők is benne élnek a darabban, amit éppen próbálok, játszok, az egész színházi léteemben benne vannak.

Sosem merült fel önben, hogy ez önzés? Brand figurájában is megvan ez a kíméletlenség.

– Óriási önzés! Ugyanakkor én úgy nőttem fel, hogy édesapám se delgetett bennünket. De ahogy élt és dolgozott, szorgalommal, mindent a családért, értünk, az egy életre belém ivódott. Hiszem, hogy a gyerekeink számára az a legmeghatározóbb példa, ha azt látják: Nelli-nek és nekem fontos, hogy ne késsünk a próbákról, hogy órákkal az előadás előtt már bent legyünk, és mindent megtegyünk, hogy megfelelhessünk saját elvárásainknak... Talán ez a legtöbb, amit apaként adhatok.

SIPOS SZILVIA

Csiky Gergely: Ingyenélők

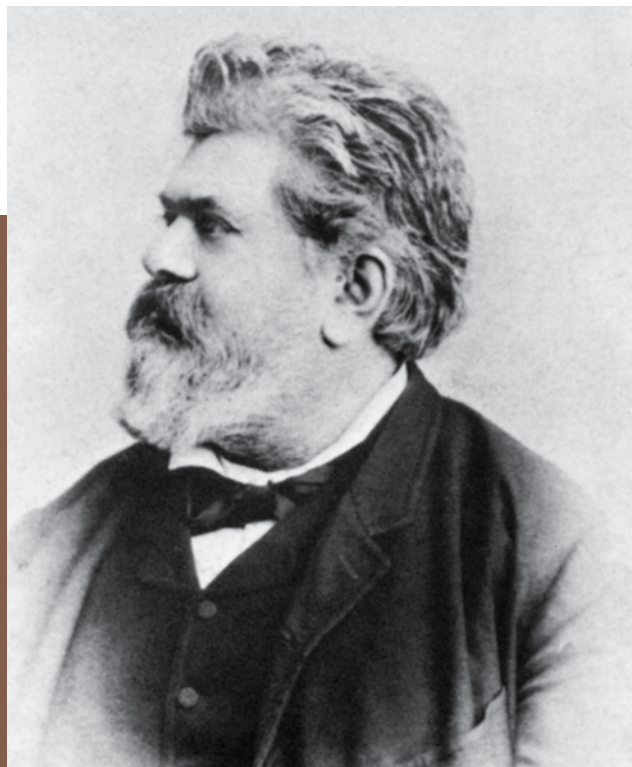
Csiky Gergely

(Pankota, 1842 – Budapest, 1891)

A gimnáziumot Aradon végezte. Huszonhárom éves korában, 1865-ben szentelték római katolikus pappá. 1868 végén teológiai doktor lett, majd rövid káplánság és gimnáziumi tanárság után, 1870 és 1878 között egyházjogot és történelmet oktatott a temesvári papnevelőben.

Országos ismertséget 1875-ben szerzett a *Jóslat* című színművével, amellyel elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia 100 aranyos Teleki-pályadíját. 1880-ban kilépett az egyházi rendből, később áttért az evangélikus vallásra és megnősült.

Írt számos regényt, elbeszéléskötetet, tudományos munkát, dolgozott lapokba, fordított és darabokat írt a Nemzeti Színháznak. A Kisfaludy Társaság rendes, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába választotta. Az *Ingyenélők* mellett a *Buborékok* és a *Nagymama* máig játszott, népszerű színművei.

„HAZAI TALAJBÓL”

Csiky Gergely és az Ingenyelők

„A valódi drámaíró csak saját korának tükré lehet, utat kell törnie, korának ízlését kell szolgálania, finomítva és nemesítve azt, korának mozgató eszméit, bajait és erényeit kell feltárnia” – fogalmazta meg Csiky Gergely az ars poeticáját, amit annyival kell kiegészítenünk, hogy a valódi dráma túléli szerzőjét, és az utókorhoz is szól, mert évtizedek, évszázadok múlva is aktuális.

Csiky Gergely 1874-től a Nemzeti Színház házi szerzője volt. A Nemzeti akkori igazgatója, Szigligeti Ede támogatta, meglátta benne az új, termékeny tehetséget, eredeti hangvételű magyar színművek íróját. Szigligeti halála után a Nemzeti szintén legendás igazgatója, Paulay Ede segítette színpadra Csiky Gergely munkásságának legjavát.

A *Proletárokat* (amelyet *Ingyenélők* címen szokás játszani) Csiky közvetlenül azután írta, hogy Párizsba utazott, és tanulmányozta a korszerű színházi műfajokat, drámákat. Párizsban Labiche, Sardou, Scribe, Zola, Hugo darabjait látta, ezek nyomán írta meg az első kritikai hangvételű realista magyar drámát, a *Proletárokat*. Nem olyan régen, 2008-ban műsorra tűzték és nagy sikerrel játszották a dara-

bot *Tiszteletre méltó csöcsélék* (*D'honorables canailles*) címmel a párizsi Athénée Théâtre Louis Jouvet színházban, ahol valaha Scribe-nak taposolt a párizsi közönség.

A történet a kiegyezés utáni Magyarországon játszódik. Egy állítólagos honvédözvegy (Szederváry Kamilla) egy elcsapott zugügyvéd (Mosolygó Menyhért) segítségével a nemzeti érzületre apellálva csal ki pénzt hiszékenyekből. Feltűnik még az özvegy leánya, Irma (aki nem a leánya), annak udvarlója (Kálmán), akik nem lehetnek egymáséi. Megérkezik egy gazdag vidéki birkatenyésztő (Timót Pál), a gátlástalan szélhámos házibarát (Zátonyi Bence) pedig megszarolja az özvegyet (aki még csak férjnél sem volt soha)... aztán végül minden jóra fordul.

Hiába az akkor már ismert szerző csavaros sztorija, a főszereplő, Prielle Kornélia az 1880. januári premier napján kijelentette, hogy nem lép fel, úgymint megbukik a darab. Másnap viszont a lapok így írtak: „Siker... lelkesedés... zajos tapsvihar... A szerző a hazai talajból merítette most tárgyát, a talaj nagyon hálásnak bizonyult neki.”

Csiky Gergely ezzel a művével a magyar színpad egyik első igazi sikerszerzője lett, ezt a darabját csak a Nemzetiben 137-szer adták.

Mikszáth Kálmán így írt kortársáról: „...merész kézzel, éles megfigyeléssel nyúlt be az élő magyar társadalomba, egy sereg pompásan kidomborított, vérből és húsból való alakot vonultatott fel a színpadra.”

plakát: OROSZ ISTVÁN

Tompos Kátya, Schnell Ádám, Lendvai Zoltán

CSIKY FINTORA

Lendvai Zoltán rendező

A regényes, szerelmes történetek kedvelői, a szocio-vígjátékra fogékonyak, a társadalmi szatírákra kiéhezettek is találnak majd izgalmat és érdekeset az Ingyenélőkben – mondja két próba közötti szünetben a Csiky Gergely-darab rendezője, Lendvai Zoltán.

Mitől izgalmas ma egy 1880-ban írt vígjáték?

– A hazafias érzelmekkel manipuláló szélhámosok, az őket múltjukkal zsaroló csalók, a boldogságukat kereső naiv fiatalok és őket szégyentelenül kihasználó felnőttek történetét igen fordulatosan írta meg Csiky Gergely. A darab tele van érdekes helyzetekkel, bonyolult, árnyalt karakterekkel, és az egészet különös humor jellemzi. Izgalmas azért is, mert ez egy klasszikus magyar vígjáték, de nem tartozik az agyonjátszott darabok közé. És még az a pikantériája is megvan, hogy – eredetileg *Proletárok* címen – a Nemzeti Színházban volt 1880-ban az ősbemutatója.

Meg fogja találni a közönségét ez a világ?

– A regényes történetek kedvelői élvezni fogják az árva kisgyermeket sajátjaként nevelő, majd őt eladó osztrák-magyar kémnő felemelkedését és bukását, a szocio-vígjátékra fogékonyak pedig felfedezhetik, hogy a pesti bérházak mindannyiunk számára ismerős figurái semmit sem változtak az elmúlt százvalahány év alatt. A társadalmi szatírára

kiéhezettek nyilván meghallják majd a darab politikai felhangjainak furcsa összecsengéseit a mával, akik pedig a szerelmes történeteket szeretik, mintát kaphatnak a férfi-női kapcsolatok ezernyi válfajáról.

Az olvasópróbán Bodrogi Gyula megjegyezte: Jézusom, van olyan mondat a darabban, ami egy egész oldalnyi hosszúságú. Mennyire kell belenyúlni az eredeti szövegbe?

– Nyesegettünk a terjedelméből, és követhetőbbé tettük a nyelvezetét. De a próbák alatt is ki fog derülni, mi az, ami még kihúzható, és mit kell esetleg visszaírnunk.

Milyen rendezőnek képzeljük el Lendvai Zoltánt? Szabadságot ad a színészeknek, vagy inkább „autokrata” típus?

– Belebeszélek ugyan mindenbe, de nem gondolnám, hogy autokrata vagyok. Természetesen erős kép él bennem a figurákról és a helyzetekről, de mivel ezeket a színészeknek kell megvalósítaniuk, clengedhetetlen, hogy a sajátjukénak érezzék, amit az előadás kapcsán a színpadon

„...ostoroz bennünket, hogy jobb emberré tegyen minket. Ez nagyon fontos! Ahol Csiky lesújtó véleményt fogalmaz a világról, azt is humorral és megértéssel teszi.”

Tompos Kátya, Tóth László

művelünk. Néha a közös játszás a megoldás, néha pedig egyvalakinek kell megmondania, hatalmi szóval, hogy merre haladunk. A színházcsinálás közösségi aktus, csak így szórakoztató igazán. Több ember, több intellektus, több érzékenység. És a *több* az ugye több, mint az egy. Még ha az az egy épp' egy rendező is.

Az *Ingyenélők* eredetileg nagyszínpadra íródott és ott is mutatták be.

Jól áll majd neki a Nemzeti Színház stúdiója, a Gobbi Hilda Színpad?

– A néző egy hagyományos nagyszínházi nézőtéren máshogy lesz részese egy előadásnak, mint egy stúdiószínpad intimebb terében. Itt közel kerülhet a színészekhez a szó átvitt és konkrét értelmében is. Ez a „közvetlenség” – ennél a darabnál különösen – megkönnyíti, hogy a humorban élesebben lássa a fonákságot, a szomorúságban a viccet, a régies nyelvben a mai mondandót. Persze ugyanerre törekednénk a nagyszínpadon is, csak más eszközökkel.

A jelmezek tekintetében történik modernizálás?

– A modernizálás nem találó kifejezés. Ez olyasmit jelentene, hogy ami régi az egyben elavult, vagy hogy a régít ósdinak érezzük, és ezért szeretnénk inkább valami „modernet”. Nem ez az oka, hogy nem a 19. századi, hanem maibb kosztümökben játszunk majd a művet, hanem az a gondolat, hogy a bemutató idején az *Ingyenélők* „kortárs” darab volt. Az 1880-as premier közönsége megérkezett a színházba, és a színpadon nem egy másik kor kosztümös, kitalált mesefiguráit látták, hanem „önmagukat”, saját szomszédjaikat, saját problémáikat és kisszerű, kapzsi, vicces-szörnyű életüket. Kénytelenek voltak némileg magukra ismereni. „Mit röhögtek? Magatokon röhögtek!” – írta Gogol *A revizorban*,

Csiky Gergely

Ingyenélők

vígjáték

Szederváry Kamilla – SŐPTEI ANDREA I Irén – TARPAI VIKTÓRIA m. v. I Zátanyi Bence – TÓTH LÁSZLÓ I Mosolygó Menyhért – BODROGI GYULA I Timót Pál – SZARVAS JÓZSEF I Darvas Károly – FEHÉR TIBOR I Bankó Béni – SCHNELL ÁDÁM I Elza, a neje – TOMPOS KÁTYA I Tulipán, szabó / Mákony Bálint – ÚJVÁRI ZOLTÁN I Tulipánné / Mákonyné – NAGY MARI I Borcsa, szakácsné – ÁCS ESZTER e. h. I Ordas Péter / Házmaster – VARGA JÓZSEF I Klimóczi Endre – OLT TAMÁS

Díszlet: Turi Erzsébet // Jelmez: Kárpáti Enikő // Dramaturg: Kulcsár Edit // Súlyg: Gróf Kati // Ügyelő: Lovass Ági // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: Lendvai Zoltán

mikor? hol?

PREMIER: február 21. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

és az *Ingyenélők* hatásmechanizmusa is ez. És Csikynek ezt a kis fintorát mi sem szeretnénk kihagyni az előadásunkból.

Az egykori kritika így írt: „A szerző a hazai talajból merítette most tárgyát, a talaj nagyon hálásnak bizonyult neki.” Mennyire jó talaj az *Ingyenélők* számára a mai magyar társadalom?

– Ez a darab egyfajta erkölcsiségről is beszél, problémákról, amelyek mellett nem lehet szó nélkül elmenni. Közben pedig ostoroz bennünket, hogy jobb emberré tegyen minket. Ez nagyon fontos! Ahol Csiky lesújtó véleményt fogalmaz a világról, azt is humorral és megértéssel teszi. Bonyolultan lát, tudja, hogy ebben az országban semmi sem fekete vagy fehér, jó vagy rossz. Tudja, hogy a rossznak látszó, de még a valóban rossz embereknek is van jó oldaluk. De azt sem felejt el, hogy bizony még a jók is borzasztóan viselkednek néha.

„A SZEREPEM IGAZSÁGÁT KELL KÉPVISELNEM”

Söptei Andrea – Szederváry Kamilla szerepében

Szerethető szélhámos? Megvetendő megélhetési anya? Mit jelentett a 19. század végén egyedülálló nőnek lenni? Mi a színpadi „kresz”? Söptei Andreával az Ingyenélők próbafolyamatának a kezdetén beszélgettünk ezekről a kérdésekről. De leginkább egy szerep megformálásának első lépéseiről ejtettünk szót.

Kicsoda Szederváry Kamilla?

– Egy szenvedélyes nő, aki mindenkit átvág – pénzért természetesen. Hadiözvegynek adja ki magát, van egy lánya, és semmi mást nem csinál, csak adománykérő leveleket íratat a titkárával. Profin intézi gyanús ügyeit, ugyanakkor lobbanékony természetű, akinek olyan vágányra kerül az élete, amire nem számít, s ettől egyre nagyobb pánik lesz úrrá rajta.

Hogyan kezd hozzá a szereptanuláshoz?

– Mindig nagyon nehéz elkezdni próbálni, hiszen jó lenne minél hamarabb mutatni valamit az indulatokból, ehhez viszont tudni kellene a szöveget, amit menetközben tanulunk... Lassú folyamat, mire kezdenek a dolgok gördülékennyé válni.

Mi segíti át ezen az időszakon?

– Minél gyorsabban meg kell tanulni a szöveget, hogy hamar a „szerep nevében” tudjak gondolkodni. A másik segítség, amit Alföldi Róbertől tanultam: jegyzetek a szövegpéldányba. Nála ez alapkövetelmény volt, mert az első próbán elmondta az előadás-kreszt, amit utána számon is kért. Öngyilkosság lett volna nem jegyzetelni. Ez sokat segít a szövegtanulásban is. Aztán eljön az a pont, amikor már viszonylag biztos szövegtudással mindent darabjaira szedünk...

Hogyan találkozunk először Szederváry Kamillával a darabban?

– Az első képben azt látjuk, hogy a nő otthon van, kissé szét van esve, éppen a napi rutint végzi a titkárával: írják a megható és pénzkunyeráló özvegyleveleket. Nem él fényűzően, de a megélhetés biztosítva van.

„...hogy mi szerethető mégis ebben a figurában? A szenvedélyessége, még a kiborulásai is. Legfőképpen pedig az, ahogyan a férfiakkal bánik.”

Egyszer csak jön a hír, hogy látogatóba érkezik egyik levélbeli áldozata. Hirtelen össze kell szednie magát, fogadóképpé tennie a lakást, pezsgőért küld, és újra szerepjátékba kezd, hogy pénzt szedjen ki ebből az emberből.

Mi a véleménye róla?

– Véleménye a rendezőnek kell, hogy legyen. Nekem a darabbeli szerepem igazságát kell megtalálnom és képviselnem. Azt keresem a próbák során, hogy mikor, milyen indulatok vezérelnek egy-egy cselekedetemben. A rendező az én figurámat mindenképpen meg akarja szeretetni a közönséggel...

Az özvegy az ön szemében jó anya vagy szelhámos?

– Összetett figura! Éppen ettől érdekes. Valójában nem is anya, csak maga mellé vette Irmát, és így játssza a '48-as hadiözvegyet. Békében élnek, és őszintén szereti a „lányát”, ám amikor a titokra fény derül és

megzsarolják, gondolkodás nélkül odadobja, hogy ezzel a saját bőrét mentse. S hogy mi szerethető mégis ebben a figurában? A szenvedélyessége, még a kiborulásai is. Legfőképpen pedig az, ahogyan a férfiakkal bánik. Nem volt soha férjné, és nem tisztességes, ahogyan él, mégis mindig megáll a lábán. Ma már természetes, hogy egy nő önálló egzisztenciát épít, hogy egyedül boldogul az életben, de a 19. század végén ez kivételnek számított.

A darab régies nyelvezete probléma vagy lehetőség a színész számára?

– Álarcot visel minden szereplő. A külvilág felé gazdagabbnak, okosabbnak, szebbnek mutatja magát. Ennek egyik eszköze lehet számkra ez a furcsa nyelvezet. A próbákon „csikyül” is tanulunk, de ahol szükséges, maiabbra formáljuk a mondatokat.

A Gobbi Hilda Színpadon egészen közel ülnek a nézők a játéktérhez.

– Ráadásul érdekes színpadkép fogadja majd a közönséget – amit természetesen még nem árulhatok el. Minél kisebb a távolság a játékos és a nézők között, annál nehezebb elhazudni a „valóságot”. Közvetlen közelről nézve is hitelesnek kell lennünk. Lendvai Zoltán azt a rendezői iskolát képviseli, amelyben a színész számára minden mondat alá van támasztva igazi motivációval. Azt remélem, hogy így ez a furcsa 19. századi nyelv és a figurák is valódivá válnak majd a színpadon.

Lendvai Zoltánnal és Söptei Andreával az interjúkat készítette:

MAROSI VIKTOR

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Isten ostora

Bánffy Miklós: A nagyúr című műve alapján

Attila, nagyúr – MÁTRAY LÁSZLÓ m. v. | Mikolt, gót hercegnő – TROKÁN ANNA m. v. | Eiréné, zárdafőnök asszony – BÁNSÁGI ILDIKÓ | Euthymos archimandrita, bizánci követ – REVICZKY GÁBOR | Berik, gót herceg – HORVÁTH LAJOS OTTÓ | Kurkut, az oguzok kánja – FARKAS DÉNES | Zerkon, udvari bohóc – BODROGI GYULA | Ataulf, gót harcos – FEHÉR TIBOR | Sámánasszony Énekes – KANALAS ÉVA m. v. | Püspök – SZATORY DÁVID | Európé – MÉSZÁROS TIBOR m. v. | Főtáltos – OLT TAMÁS | Hiláron, a manicheus – BAKOS-KISS GÁBOR | Edek – JANKA BARNABÁS e. h. | Detre – RUSCSÁK PÉTER e. h.

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Rideg Zsófia // Súlygó: Gróf Kati // Ügyelő: Géczy István, Lencsés István // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendezte: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

PREMIER: december 19.

További előadások: február 6., 11. – 19 óra • Nagyszínpad

I STEN OSTORA

Attila, a hunok királya hatalma csúcsán áll: uralma alá hajtotta a fél világot, de nem pusztította el Rómát. Meghódoltak előtte a gótok is. A fogoly Mikolt gót hercegnőt bosszú és gyűlölet fűti meggyilkolt szülei és leigázott népe miatt. A tomboló bosszúvágy mélyén Mikolt szívében szenvedélyes szerelem rejtőzik, amelyet magának sem képes beismerni. Fondorlatok útján magába bolondítja Attilát. Előttük a nászéjszaka.

A végzetes szerelem „vadromantikus” története mögé két civilizáció, a Kelet és a Nyugat drámai találkozásának hatalmas tablóját írta meg Bánffy Miklós A nagyúr című drámában. Ha végignézünk a jelenen, azt látjuk, hogy a világban oda-vissza hullámszerűen mozognak egész népek. A Kelet és a Nyugat drámai találkozásainak, összefonódásainak történelmi dimenzióját éljük – megint.

Vidnyánszky Attila

Gerő András

Kétségtelenül igaz, hogy ebben az interpretációban találkozunk Kelet és Nyugat, és a Nyugat – képletesen és konkrétan – megöli a Keletet. Persze ezt azután teszi, hogy – megint csak képletesen és konkrétan – befogadta a Keletet.

Szex és gyilkosság

Bánffy Miklós 1912-es *Anagyúr* című színdarabját dolgozta át a Nemzeti Színház, s most *Isten ostora* címmel mutatják be. A jelenlegi feldolgozás sztorijában a foglyul ejtett szép Mikolt hercegnőt, a gót királyi család utolsó sarját nőül veszi Attila, a hunok uralkodója, s a hercegnő a nászéjszakai szeretkezést követően megöli férjét. Azért teszi ezt, mert Attila meggyilkolta apját, nagyapját, kiirtotta az egész királyi familiát. Meg is mondja Attilának, hogy egy mérgezett tüvel megszúrta.

Az újdonsült férj ezt különösebben nem bánja, mert közli: amúgy is már meghódította a fél világot, s nevét örökkön-örökké emlegetni fogják. Halála után Kurkut herceg ül trónjára, s takarítást rendel el – mintegy jelezve, hogy a dicsőség múlandó.

A coitus és a gyilkosság együttese közönségcsalogatónak tűnik.

A rendező, Vidnyánszky Attila szerette volna, ha ez a darab megmutatja a kultúrák együttélésének nehézségeit, a Kelet és Nyugat drámai találkozásának, összeütközésének történelmi dimenzióját. Kétségtelenül igaz, hogy ebben az interpretációban találkozunk Kelet és Nyugat, és a Nyugat – képletesen és konkrétan – megöli a Keletet. Persze ezt azután teszi, hogy – megint csak képletesen és konkrétan – befogadta a Keletet. Intellektuálisan azért ez így kevésnek tűnik. Pedig az adott feldolgozásban más lehetőségek is rejlettek volna.

Az egyik lehetőség szövegszerűen jelen van, de nem mozgatója a cselekménynek. Arra gondolok, hogy a keresztény világkép ördögösíti Attilát, s még akkor is egyfajta gnómnak láttatja, amikor már fizikailag is meggyőződhet az ellenkezőjéről. Egészen pontosan szólva a keresztény világkép az adott esetben hazugságra épül, s ez tudatosan teremtett és generált valótlanosság. Általánosabban szólva felvethető lett volna az, hogy kultúránk részben miért vált hazugságkultúrává, s milyen rombolásokat visz ez végbe megítélésünkben, emberi viszonyainkban.

Egy másik (kihasználatlanul maradt) lehetőség – ami szövegszerűen szintén megjelenik – az lehetett volna, hogy kiélezzük a modernitás egyik alapkérdését: etnikumunk, származásunk vagy egyéb, szabadon választott értékeink mentén alakulnak-e ki politikai kötődéseink? A darabban Attila helytartója, Berik herceg bírja a hun király bizalmát, de miután gót származású, ezért átáll a bizánci császár követének oldalára,

aki a magával hozott jelentős mennyiségű aranyat arra kívánja felhasználni, hogy meggyilkoltassa Attilát. Berikben a gót, azaz a származás felülírja Attila iránta tanúsított bizalmát, s így válik a király árulójává.

Aztán ott lett volna egy harmadik lehetőség is: meggyőződésünk (érték) vagy hatalmi érdekeink vezérlik-e cselekedeteinket. A királygyilkosságot pénzügyileg is ösztönző Euthymos, a bizánci követ a maga cinikus hatalmi játéka mentén gondolkodik, szemben a Mikolt hercegnő kíséretében lévő fiatal harcossal, aki az értelmetlen halált is vállalva, meggyőződésből akarja megölni a királyt.

De a darabban benne van egy negyedik lehetőség is, amiben keveredik az emberi természet összetettsége, az érzelmi és politikai motívumok együttese. Mikolt hercegnő, aki önmagát végig a gyűlöltre kondicionálja, s környezete erősíti is benne ezt az érzést, s mégis, coitalás után, amikor már megmérgezte a gyűlölt személyt, közli vele, hogy nagyon is szereti. Megjegyzem, a cselekmény addigi menetében ez a kettősség nem derült ki...

Ami pedig a rendező eredeti szándékát illeti: a találkozó kultúrák sokszínűségéről vajmi keveset tudunk meg, Attila és az ő hunjai kliséként jelennek meg. Vadak, az erő kultuszát képviselik s időnként babonások. (Attila alakja a legkevésbé kidolgozott karakterek közé tartozik.) A nyugati kultúra ábrázolása szintén közhelyes, hiszen jószereivel csak romlottságát, ármánykodását, kulturális fölényérzetét s időnkénti fanatizmusát érzékelhetjük.

Ezeket viszont jól látjuk, mert a rendezés az egész előadást közel hozza a nézőhöz. A Nemzeti Színház színpada lett berendezve nézőtérnek; a nézők U alakban körbeülik a színpadot, s a szó szoros értelmében előttük játszódik minden. Azt is látják és érezhetik, amit máskor nem látnának, nem éreznének, mert a nézőtér távolsága a színpadtól ezt lehetetlenné tenné. A szcenika igazi rendezői telitalálat.

Egy Attiláról szóló színházi előadás Magyarországon mindig csábítást is jelent: bele lehet feledkezni a magyar mitológia ideológiai bornírtságába. (Ezt a '90-es évek elején Lezsák Sándor Attiláról szóló musicalje meg is tette.) A Nemzeti Színház előadása ezt a csapdát szerencsésen és tudatosan elkerüli. Az előadás után nem leszünk ostobábbak – igaz sokkal okosabbak sem.

Horkay Hörcher Ferenc

...olyan rítus zajlik, amely túlmutat nemcsak a történetmondó kukucskáló színház polgári eszköztárán, de a zenés színház intenzív, ám kissé laposan sematikus történelemképén is, s a színházat a közösségi-vallási cselekményekhez kívánja visszavezetni.

Őstörténeti rítus

Nem véletlenül jutott el a rendező, Vidnyánszky Attila egy jól meghatározott témához keresve irodalmi alapanyagot Bánffy Miklós drámájához. Azért nem véletlen a választása, mert Bánffynak ma sajátos kultusza van, s a színházi embert ez a kultusz legalább annyira érdekli, mint az író hősének kultusza. A rendezőt a 20. század legalább annyira foglalkoztatja, mint az a hun mitológia, amely a múlt századforduló táján lenyűgözte a magyar színházi életet. Jól érzelmi, hogy Attila azért válhat oly fontossá a háború előszelét jelző közegben, mert a nemzetudat már a világháború előestéjén megerősítésre várt. Ám Bánffy műve nem egyértelmű apoteózis: érzékelteti a karizmatikus vezető kisugárzását, ám a happy endet nélkülöző történet nem kínál egyértelmű történelmi parabolát a korabeli jelen megváltására.

Vidnyánszky azt a testi-lelki küzdelmet, irgalmatlan tusát viszi színre, amely a történelmi múlttal viaskodó erdélyi gróf igazi témája: hogy miként tudjuk mi magyarok végre meghatározni helyünket, megfogalmazni saját szerepünket Európa és Ázsia határmezsgyéjén. A keleti végekről az anyaországba érkező Vidnyánszky-nak nem esik nehezére az azonosulás az erdélyi író-előd nézőpontjával. S bár nem tekinti elsődlegesnek a hűséget írójához, épp kreativitása révén tud érvényes Bánffy-interpretációt adni, oly módon, hogy – bár színházi eszközökkel, de – maga is szembesül az Attila-mitosszal.

Vidnyánszky színházában persze átlényegül a hun-magyar rokonság legendaköre. Nem pusztán a hadvezér hősi alakja foglalkoztatja, mint a magyarság jelképe. A keleti és a nyugati civilizáció közé szorult nép kétoldalú kiszolgáltatottságát, s a kiszolgáltatottság állapotában hozott rossz döntéseket próbálja értelmezni. A nyugatról jött kereszténységhez fűződő viszonyunk izgatja, s akár azzal szemben is, mármár pogány-barbár szabadságimádatunk.

De a történelmi képeskönyv hibáját éppúgy sikerül elkerülnie, mint a politizáló újraértelmezés csábítását. Ezért nem születik egy sokadik *István a király* a Nemzetiben. A színpadra ültetett közönség által körbeölelt térben inkább egy olyan rítus zajlik, amely túlmutat nemcsak a történetmondó kukucskáló színház polgári eszköztárán, de a zenés színház intenzív, ám kissé laposan sematikus történelemképén is, s a színházat a közösségi-vallási cselekményekhez kívánja visszavezetni. Vidnyánszky

erős színpadi nyelvet alkotott, amelynek lényege a jól jellemzett, ám közben nagyon is szimbolikus figurák között feszülő ellentétek, vonzások és választások érzékeltetése, a drámai konfliktusok már-már a tánc koreográfiáját közelítő gesztusnyelvvel történő megjelenítése.

Ha a színész ráérez az absztrahált gesztusnyelv adta lehetőségekre, képes lehet úgy megjeleníteni a szerepből kirajzolódó egyéniséget, hogy az ne törje szét az előadás dramatikus egységét. A darabban életre kelő színpadi díszlet, a középre állított, sokértelmű hadi szekér nagy kerkei által határolt szűk tér, amelyet egy kör (színpad) és a belé ékelődő, messziről nyújtózó gyalogoshíd épít fel (díszlettervező: Olekszandr Bilozub), s a sok mozgást igénylő színészvezetés nehéz feladat elé állítja a szereplőket technikailag is – főleg, mivel a közönség sokszor csak karnyújtásnyi távolságra van a színészekről. Ám a lényeg az, hogy ki tud életet lehelni szimbolikus szerepébe – e téren kiemelkedik Reviczky Gábor, aki a cseles-csalafinta bizánci követet formálja kiváló érzékkel, ráérezve a Vidnyánszky-értelmezésben benne rejlő (ön)íronia jellemformálásra való alkalmasságára. Ugyanezen az úton indult el Bodrogi Gyula, a bizonyos fokig rezonóri szerepet is betöltő Zerkon udvari bohóc megformálásával, bár kevésbé sikerült a drámai interakciók terébe beilleszkednie. Jól eltalált karakter a Farkas Dénes által megszemélyesített Kurkut, az oguzok kánja. Számomra kicsit csalódást hozott a két főszereplő, az Attilát alakító Mátray László és Mikolt gót hercegnőt megjelenítő Trokán Anna. A két vendégszínészre érezhetően túl nagy feladatot ró a drámaíró és a rendező: bár Mátraynak kétségtelenül sikerül a hatalmat érzékeltetnie, s Trokán Anna finom és érzékeny alakot hoz, szerelmi párviadaluk túl hosszú ahhoz, hogy sikerüljön a nézők figyelmét végig fenntartaniuk.

Összességében egy olyan összművészeti előadás emlékéit viheti magával a néző, amely legjobb pillanataiban csakugyan képes érzékeltetni, milyen kihívást jelentett a korabeli civilizálódó Európa számára a barbár hun horda – vagy később a szintén keletről beáramló nomád, s még később a Kelet-Nyugat között választani nem tudó történelmi magyarság.

Petőfi Sándor:

A helység kalapácsa

Zenés komédia Ivánka Csaba színpadi változatának felhasználásával

Petőfi – RÁCZ JÓZSEF I Szemérmetes Erzsók – RÁCKEVEI ANNA m. v. I Fejenagy, kovács – BLASKÓ PÉTER I Lágyszívű Kántor – SZARVAS JÓZSEF I Márta, a kántor felesége – NAGY MARI I Harangláb – SCHNELL ÁDÁM I Bagarja – ÚJVÁRI ZOLTÁN I Bölcs bíró – CSURKA LÁSZLÓ m. v. I Csepü Palkó – KRISTÁN ATTILA I Kisbíró – MÁTYÁSSY BENCE

Zenekar: Egervári Mátyás, Kiss B Ádám, Timár Márton

Hangfelvételen közreműködik: Kiss Gy. László, Könczei Bálint, Könczei Árpád

Díszlet: Székely László // Jelmez: Pilyinyi Márta // Zene és koreográfia: Könczei Árpád // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygó: Sütő Anikó // Korrepetitor: Komlósi Zsuzsa // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: Kincses Elemér

mikor? hol?

PREMIER: 2014. december 20. – 19 óra

További előadások:

február 6. – 15 óra, február 24. – 19 óra

Gobbi Hilda Színpad

fotók: Eöri Szabó Zsolt

A HELYSÉG KALAPÁCSA

Ez nem a kötelező Petőfi, amitől minden diák ásít egyet. A vicces kedvű, csipkelődő Petőfit játsszuk (maga a költő is megjelenik az előadásában). Azt szeretnénk, hogy a mai fiatalok is megszeressék azt a huszonéves vadóc zsenit, aki egykor ennek a fergeteges műnek a szerzője volt. A vígposz tele van utánozhatatlan képpel, nyelvi leleménnyel. Nézzük rögtön a szereplők nevét. Szemérmetes Erzsók ötvenötéves bájaival, Fejenagy, a kovács, vagy mint őt a dús képzeletű nép költőileg elnevezé: a helység kalapácsa, Harangláb, a fondor lelkületű egyházi, Vitéz Csepü Palkó, a tiszteletes két pej csikájának jókedvű abraolója, a helybéli lágyszívű kántor... Petőfi A helység kalapácsát jókedvében, figuráit szeretettel írta meg – olvasói szórakoztatására. És ezért játsszuk mi is: hogy önök jókedvre derüljenek.

Kincses Elemér

MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

Franciák a MITEM-en

Valère Novarina: **Képzeltbeli operett**

Rendező: VALÈRE NOVARINA

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház, Magyarország

Pierre de Marivaux: **Arlequin**

Rendező: THOMAS JOLLY

Compagnie La Piccola Familia, Franciaország

Matei Vişniec: **Hangok a sötétben**

Rendező: ÉRIC DÉNIAUD

Company Drolatic Industry, Franciaország

Michel Deutsch – Matthias Langhoff: **„Cinéma Apollo”**

Rendező: MATTHIAS LANGHOFF

Théâtre Vidy, Lausanne, Svájc

Valère Novarina: **Ímígyen szóla Louis de Funès**

Rendező: VALÈRE NOVARINA

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház, Magyarország

Olivier Py: **Úton az örömhöz**

Rendező: OLIVIER PY

Teatro de La Abadía, Madrid, Spanyolország

Valère Novarina: Képzeltbeli operett

„Szép az, ha valami kissé idegen, ismeretlen. Felfedezésre vár. És ahogy hullámokon átkelve, melyek olykor egész lényünket megrázzák, hajószánk felé, hirtelen ismerős szigetek tárulnak elénk. Talán mégsem olyan idegen nekünk ez a vidék.” Így érezzük magunkat a *Képzeltbeli operett* közben.

Nyolc színész és három zenész jön be, egyszerű emberek, és ha már idepottyantak pont elénk épp ezen az estén, elkezdnek operettesdit játszani. Csodás dalok fakadnak fel, remek zene (magyar és francia), de az egyik figura, a Halott, folyton visszajár, és megakasztja a már-már fellángoló operettet. Visszavágyódik, duzzad az életerőtől, felidézi kedves dalait, valamit üzen odaátrol, hogy mit, azt csak a végén tudjuk meg. A képzeletünkben játszódik az egész, akár egy álomban... Ismerős helyzeteket látunk a színpadon: egy panellakásban, tévéhíradó nézés közben, száguldásban a sztrádnán, lakodalomban. De közben különös mondatok repkednek a térben, és minden egyes kimondott gondolat új tereket nyit meg. Karneváli világ ez, minden a feje tetejére áll...

Képzeltbeli operett (rendező: Valère Novarina) | fotó: Máthé András

Pierre de Marivaux: Arlequin

Rock 'n' roll-os és költői előadás. Rendezője a francia színház új fenegyereke, Thomas Jolly. Marivaux fiatalkori, Magyarországon eddig még nem játszott darabja szerint a jóképű Arlequin-be beleszeret egy tündér. A szerelemtől elvakult tündérhölgy nem méri fel a fiatalember tudatlanságát és műveltségbeli hiányosságait, és mindent elkövet, hogy megszerettesse magát...

Néhány villanykörte, fényfüzér és színes papírszalag, és máris adott a tündéri milió e történet számára, amely végül az őszinte és naiv szerelmesek javára billen. Addig azonban a gyermekkorból való kilépés fájdalmas tapasztalatain át kell kelniük a fiatal szerelmeseknek, akik ki vannak téve egy féltékenységtől és haragtól fűtött, hatalommal bíró nő ördögi játékaival.

– Arlequin figurája mögött, amit a színház azóta már jelképként zászlajára tűzött, a létezéshez való jog fejeződik ki – mondja a rendező, Thomas Jolly. – Kiordítani magunkból, hogy élők vagyunk, itt vagyunk és szabadok akarunk lenni. Mint amilyenek mi voltunk, amikor létrehoztuk ezt az előadást, amikor azért jöttünk össze, hogy színházat csináljunk magáért a színházért, és füttyöljünk a keretekre, a szakmára, és a jövőnkre – hát a pénz? hát az albérleted? hát a párod? hát az életterved? hát a karriered? Csak a színházért...”

Jelenet az előadásból | fotó: Arnaud Bertereau

FÓKUSZBAN A FRANCIA SZÍNHÁZ

Az idő teste és tere

– A színházi előadás során az idő esetlegességeit éljük meg, szemben azzal az uniformizált idővel, amit a hétköznapi életben vagyunk kénytelenek elszenvedni. A színházi időnek teste, tere van – mondja Valère Novarina, a MITEM francia díszvendége. – A színészeknek pedig a nyelv az üzemanyaga, az egyetlen tápláléka. A szöveg hozza mozgásba őket. A színész olyan „állat”, aki testi kapcsolatban van a szavakkal.

Novarina – író, képzőművész és saját műveinek a rendezője – eredeti, lényegien költői életművet hozott létre, amely megújította a francia színházi nyelvet. A mai francia színház egyik legnevezetesebb alakja, az Avignoni Fesztivál rendszeres szereplője Novarina, akinek *Ismeretlen tett (Acte inconnu)* nagy sikerű rendezését is a Pápai Diszudvaron mutatták be először. 2006-ban a Comédie Française repertoárjára került *Dühödt tér* című darabja szintén saját rendezésében. 2011-ben az Év előadása díjat nyerte el Franciaországban a párizsi Odéon Színházban bemutatott *Valódi vér: A debreceni Csokonai Színház társulatával 2009-ben hozta létre a Képzletbeli operettet,*

amely 2010-ben öt előadásra kapott meghívást az Odéonba. A Képzletbeli mellett a MITEM-en lesz az *Ímgyen szóla Louis de Funès* monodrámája magyarországi ősbemutatója

Gazdag francia programmal köszönti a francia színházat a II. Madách Nemzetközi Színházi Találkozó. Két előadással érkezik Valère Novarina, a kortárs francia színház egyik különleges alakja. Íróként és rendezőként mutatkozik be Olivier Py, a világ egyik legnagyobb és legrangosabb színházi seregszemléjének, az Avignoni Fesztiválnak a vezetője. A francia-svájci Théâtre Vidy-Lausanne előadását az európai színház egyik nagy örege, Mathias Langhoff rendezi. A fiatal francia színházi alkotókat Thomas Jolly és a Compagnie La Piccola Famiglia képviseli.

Mészáros Tiborral. Novarinának szakmai napot is szentel a MITEM, és koncertet ad zenésztársa, a kortárs francia sanzont éneklő, Christian Paccoud.

Michel Deutsch – Matthias Langhoff: Cinéma Apollo

Utolsó vetítés az Apolló moziban. Az előcsarnok falain filmplakátok és sztárfotók. A teremben játszott film hangjait csak halljuk. Egy fiatal nő, fülhallgatóval a fülén, a bárpult és a popcorn gép mögött ül. Egy férfi – talán a filmrendező vagy a forgatókönyvíró – kijön a teremből, és sört kér a pultos lánytól, és elmeséli neki, hogyan vesztette el a nőt, akit szeretett... A banális helyzetből csodás színház születik: a mozirol, egy nőrol, akit egyáltalán nem érdekel a színház, az igazi és a kiárusított szerelemrol, a veszélyekrol és legfőképpen: az árulásrol.

A svájci Vidy-Lausanne színház legfrissebb bemutatóját a francia és német nyelvterület egyik legismertebb alkotója, az 1941-ben Svájcban született Matthias Langhoff rendezi. A karrierjét 21 éves korában a Berliner Ensemble-ben kezdő Langhoff Brecht drámáinak rendezésével vált világhírűvé. A Cinéma Apollo létrehozásában egyik alkotótársa Michel Deutsch, neves francia író és rendező, másik pedig fia, Caspar Langhoff. A színészek között a francia színház két nagy sztárja Évelyne Didi és François Chattot. Az előadáshoz forgatott filmrészletek főszereplője a német színház nagy alakja, Manfred Karge színész, drámaíró, költő és rendező.

Caspar és Matthias Langhoff a Cinéma Apollo díszletében | fotó: Odile Meylan

Dosztojevskij

Karamazov testvérek

fotó: Armin Smailović

Rendező: LUK PERCEVAL

Thalia Theater | Hamburg, Németország

Michel Deutsch – Matthias Langhoff

„Cinéma Apollo”

Rendező: MATTHIAS LANGHOFF

Théâtre Vidy | Lausanne, Svájc

A. P. Csehov

Sirály

Rendező: JAN BOSSE

Burgtheater | Bécs, Ausztria

Valère Novarina

Ímigyen szóla Louis de Funès

Rendező: VALÈRE NOVARINA

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház | Magyarország

Valère Novarina

Képzeltbeli operett

Rendező: VALÈRE NOVARINA

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház | Magyarország

Olivier Py

Úton az örömhöz

Rendező: Olivier Py

Teatro de La Abadía | Madrid, Spanyolország

Vlad Troickij

Kutyaház

Rendező: VLAD TROICKIJ

„DAKH” Kortárs Művészeti Központ | Kijev, Ukrajna

The Chronic Life

fotó: Jan Rűsz

Rendező: EUGENIO BARBA

Odin Teatret | Holstebro, Dánia

II. MITEM – MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

2015. április 14–28., Nemzeti Színház – a Budapesti Tavasz Fesztivál keretében

Tadeusz Rózewicz

Fehér házasság

Rendező: OLEG ŽIUGŽDA

Maska Teatr | Rzeszów, Lengyelország

Marivaux

Arlequin

Rendező: THOMAS JOLLY

Compagnie La Piccola Familia | Franciaország

Jordan Plevnes

Az örök ház

Nemzeti Színház | Szkopje, Macedónia

Eduardo de Filippo

Belső hangok

| fotó: Fabio Esposito

Rendező: TONI SERVILLO

Piccolo Teatro | Milánó, Olaszország

William Shakespeare

A vihar

Rendező: ALEKSZANDR MORFOV

Bukaresti Nemzeti Színház (TNB) | Románia

Verso Médea

Rendező: EMMA DANTE

„Sud Costa Occidentale” | Palermo, Olaszország

Matci Višnic

Hangok a sötétben

Rendező: ÉRIC DÉNIAUD

Company Drolatic Industry | Franciaország

„A jövő emlékei”

Lermontov Álarcosbál című drámája és Mejerhold 1917-es rendezése alapján

Rendező: VALERIJ FOKIN

Alekszandrinszkij Színház | Szentpétervár, Oroszország

Faulkner

Csend

Faulkner A hang és a téboly című regénye alapján

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

Művész Színház Iskolastúdió | Moszkva, Oroszország

William Shakespeare:

Ahogytetszik

vígjáték két részben

Száműzött herceg, Frigyes – ÚJVÁRI ZOLTÁN I Rosalinda – TRILL ZSOLT I Jaques – UDVAROS DOROTTYA I Amiens, Dénes, udvaronc – KRISTÁN ATTILA I Célia – FEHÉR TIBOR I Le Beau, udvaronc – SCHNELL ÁDÁM I Próbakő – REVICZKY GÁBOR I Olivér, udvaronc – TÓTH LÁSZLÓ I Orlando SZATORY DÁVID I Ádám – BODROGI GYULA I Corinnus, udvaronc – SZARVAS JÓZSEF I Silvius, udvaronc – RÁCZ JÓZSEF I Phoebe, udvaronc – FARKAS DÉNES I Juci – VARGA JÓZSEF I Vilmos – KÖLESÉRI SÁNDOR m. v. I Charles – HORVÁTH ATTILA m. v.

Hymen, udvaroncok, énekesek, tündérek, maszkok: SÖPTEI ANDREA, TÓTH AUGUSZTA, ÁCS ESZTER e. h., KATONA KINGA e. h., KISS EMMA e. h., MIKECZ ESTILLA e. h., ROEHNELT ZSUZSANNA e. h.

Fordította: Jánosházy György // Díszlet: Helmut Stürmer // Jelmez: Dragoş Buhagiar // Zene: Vasile Şirli // Koreográfus: Baczó Tünde // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zongorista: Komlósi Zsuzsanna // Szaxofonos: Gyenes Béla

Rendező: Silviu Purcărete

mikor? hol?

február 25. – 19 óra • Nagyszínpad

angol felirattal | 18 órától Ráhangoló

AHOGY TETSZIK

Kalandok és örömök a színházi illúzió rengetegében

Shakespeare vállalkozó is volt mint a Globe színház részvényese. „Totus mundus agit histrionem” – ez a latin felirat állt a teátrum színpada fölött, vagyis: „Színház az egész világ” – ahogyan az *Ahogytetszik*ből ismerjük a drámaírodalom egyik legismertebb monológjának a kezdő sorait.

– Titokzatos és meghökkentő darab az *Ahogytetszik*. Olyan, mint egy kastély, amelynek számtalan bejárata van, és nem tudni melyik, hova vezet, csak ha az egészet bejáród. Ráadásul a mű megannyi témája is érdekes: álruhába öltözés, férfi-nő viszony, szerelem... – mondja Silviu Purcărete rendező, aki az Erzsébet-kori színházi szokásoknak megfelelően férfi színészekkel játszatja a női szerepeket is.

– Nem szokatlan ez a színháztörténetben. Ha a férfi színész játszik női szerepet, pontosabban láttathatja mindazt, ami ezt a szereplőt mozgatja. És ez fordítva is igaz. Nincs ebben olyan nagy titok, ez is egy színházi alaphelyzet. Nem történik más, mint amikor egy színész a gonoszt eljátszva olyasmiket cselekszik a színen, ami egyébként távol áll tőle – magyarázza a rendező.

Shakespeare zseniálisan játszik a nemekkel, az álöltözettel, a szerelmi vággyal és csalódással. A Rosalindát alakító fiúszínész azt a lányt játssza, aki fiúnak öltözve lányt alakít. És természetesen mindenki szerelmes lesz: Silvius Phoebét szereti, Phoebé viszont Ganymedest, Ganymedes azonban Orlandóba szerelmes, Orlando ugyanakkor Rosalindáért eped, aki – ezt a férfi persze nem tudja – maga Ganymedes... A Shakespeare-kori játékmódot idéző koncepciót egy csavarral még megtoldotta Purcărete: Jaques szerepére Udvaros Dorottyt kérte fel.

A shakespeare-i ardennes-i erdő (amely a Nemzeti előadásban talán leginkább egy elhagyott kocsmára emlékeztet) elsősorban az illúzió, a játék, a színház világa. És valljuk be, szívesen vagyunk „száműzöttek” a színházi illúzió rengetegében...

Az *Ahogytetszik* sikerrel szerepelt a romániai Craiova és a lengyelországi Gdansk Shakespeare Fesztiválján.

ÉJJELI MENEDÉKHELY

Gorkijhoz hű, mégis más – egy felkavaró és őszinte előadás

„Azoknak a megfigyeléseimnek az összegzése ez a darab, amelyeket csaknem húsz esztendőn át a »lecsúszott emberek« világában tettem. Nemcsak a csavargókat, az éjjeli menedékhelyek lakóit s általában a lumpenproletariátust számítom ide, hanem az értelmiségiek egy részét is, akiket megzavart, megcsalt, megsértett és megalázott az élet sok balsikere” – írta Gorkij az 1902-ben megjelent *Éjjeli menedékhelyről*. 2014-ben Viktor Rizsakov, a moszkvai Művész Színház rendezője nem Gorkij Éjjeli menedékhelyét viszi színre. Pontosabban nem azt és nem úgy, ahogy ismerjük.

Az orosz rendező ugyanis nem egy menedékhely nyomorában mutatja meg a lét perifériájára sodoródott emberek sorsát, mert mint mondja, mostanra nem csak elszigetelten léteznek ilyen élethelyzetek, az egész világ menedékhellyé változott. A mi szegénységünk nem anyagi, hanem lelki. Mindnyájan védtelenek vagyunk a korszellemmel szemben. Hiába keressük az igazságot a nagy fenyegetettségben, amit a pénz uralma jelent. Elveszettek vagyunk, mint Kafka *Kastélyának* szereplői.

A Nemzeti előadásában is megérkezik a menedékhely lakói közé a titokzatos vándor, Luka, akit ezt mondja: „És én azt látom, hogy az emberek egyre okosabbak, egyre érdekesebbek lesznek... És egyre rosszabbul élnek, pedig egyre jobban akarnak élni...”

– Ha az efféle felvetésekre válaszolni akarunk, nekünk alkotóknak pontosan tudnunk kell, miért játszunk el Gorkij drámáját. A válaszuk: azért, hogy felszabaduljunk, hogy megmentsük magunkat. Amiért a hívő ember imádkozik, azért játszunk mi is. És hogy a világ-

ról alkotott eltorzított képet ismét valódivá, reálissá tegyük. Nagyon gyorsan megszokja a szemünk korunk virágzó, fogyasztói világát. Egy jó előadás azonban képes a látásunkat ismét tisztává tenni, újra érzékelni tudjuk általa a valóságot.

Makszim Gorkij

Éjjeli menedékhely

Mihail Kosztijov, az éjjeli menedékhely tulajdonosa – VARGA JÓZSEF I Vaszilisza Karpovna, a felesége – SZÜCS NELLI I Natasa, Vaszilisza húga – TROKÁN NÓRA m. v. I Medvegyev, nagybátyjuk, rendőr – SZARVAS JÓZSEF I Vaszka Pepel – PÁL ANDRÁS m. v. I Andrej Mitrics Klescs, lakatos – TÓTH LÁSZLÓ I Anna, a felesége – HUSZÁRIK KATA m. v. I Nasztya, leány – TOMPOS KÁTYA I Kvasnya, lepényárusnő – TÓTH AUGUSZTA I Bubnov, sapkakészítő – RÁCZ JÓZSEF I Bátor – IVASKOVICS VIKTOR m. v. I Szatyin – TRILL ZSOLT I Színész – KRISTÁN ATTILA I Luka, vándor – TÖRŐCSIK MARI I Aljoska, csizmadia – IFJ. VIDNYÁSZKY ATTILA e. h.

Fordította: Kozma András // Dízlet, jelmez: Maria Tregubova, Alekszej Tregubov // Zeneszerző: Alekszandr Manockov // video-látvány: Vlagyimir Guszev

Rendező: Viktor Rizsakov

mikor? hol?

február 4., 9. – 19 óra • Nagyszínpad

A február 9-i előadás előtt 18 órától Ráhangoló

FEKETE ÉG – A FEHÉR FELHŐ

Egy felvonásnyi történelmi haláltánc és Molnár Ferenc meséje

– Azért született meg az előadás első része, a *Fekete ég* című háborús előhang, hogy megmerítkezhessünk a számunkra már ismeretlen háborús korban – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Felvillantjuk a kor jellegzetes alakjait: a császárt, aki „mindent meggondolt és megfontolt”, Tisza István miniszterelnököt, a magyar bakát, az özvegyet, az árvát, a tele orfeumokat, és megidézzük a háborús lelkesedés tébolyát. Fedák Sári és Jászai Mari naplóján keresztül megjelenik a háború végzőében is felelősséggel gondolkozó és cselekvő művész.

Nem a történelem tényeit soroljuk, elevenítjük fel, hanem a kor alakjainak, hangulatainak, ellentmondásainak az esszenciáját, mélysé-

geit kutatjuk. Átéltetné reméljük tenni az egykor voltat, hogy személyessé váljon a múlt. A *Fekete ég* haláltáncának sötét víziójából jutunk el a második felvonás fehér felhőjére...

A fehér felhő: történik 1915-ben. Valahol Galíciában. Magyar huszárok éjszakáznak sorsukra várva. Az elkövetkező ellenséges támadás a legsötétebb forgatókönyv szerint zajlik. Otthon asszonyaik virrasztanak nagy gonddal megírt leveleik fölött, melyek közül néhány még életben talál egy-egy katonát. A többi asszony már csak a férj halálhírét kapja válaszul, aki a lövészárkok mocskában, idegen földön, lerongyolódva, ki tudja miféle hatalmakért harcolva pusztult el. A gyerekek elindulnak felfelé, a falu határában lévő hegyre, ahol – így képzelik – apjuk, a mindenkori közlegény, tizedes, hadnagy vár rájuk... a fehér felhőn.

– A háborús iszonyat elől nincs menekvés, mindenki érintett – mondja a rendező, és hozzáteszi: – Molnár sem tud „megoldást”, csak annak az elemi emberi vágynak adott kifejezést, amit saját korának emberei úgy óhajtottak: az illúziót, a valóságtól való elrugaszkodást. Molnár egy fehér felhőig rugaszkodik el. Az égig. Gyönyörű és tiszta mese ez, amelynek végén megtörténik a csoda. És a mese, a csoda – hittem szerint – gyógyít.

Vidnyánszky szerint Molnár a mesébe menekül, hogy megtörténhessen a csoda. Azért ígér illúziót, mert neki sincs más eszköze, amit az iszonyattal szembeállíthatna. Azokért emel szót, akik a legkiszolgáltatottabbak: a gyerekekért, akik árván maradtak, az asszonyokért, akik özvegyen tengődtek árváikkal, és a bakákért, akik elpusztultak, azt sem tudva, miért is kellett életüket feláldozniuk. Molnár – hangsúlyozza a rendező – minden mondatával politizál: mert minden sora, gondolata pacifista. Molnár azzal zárja *A fehér felhőt*, hogy a még életben lévő bakák ott gubbasztanak a lövészárkokban. Csendesen dalolnak. Várják az újabb rohamot. Félnek és remélnek.

Fekete ég – háborús előhang

Molnár Ferenc: **A fehér felhő**
mirákulum egy részben

BÉRES ILONA m. v. | NAGY-KÁLÓZY ESZTER | SÖPTEI ANDREA | MÉCS KÁROLY m. v. | RUBOLD ÖDÖN m. v. | OLT TAMÁS | BERECZ ISTVÁN m. v.

Közreműködnek: a Színház – és Filmművészeti Egyetem V. éves színész hallgatói: Brassai Tóth János, Janka Barnabás, Zoltán Áron | a Kaposvári Egyetem Színházi Intézetének III. éves hallgatói: Ács Eszter, Barta Ágnes, Berettyán Sándor, Berettyán Nándor, Bordás Roland, Fülöp Tamás, Katona Kinga, Krausz Gergő, Kránicz Richárd, Kovács András, Mikecz Estilla, Nagy Johanna, Stefánszky István, Vas Judit Gigi | Gyerekszereplők: Miskey Roland, Hovanyecz Petra, Csonka Benedek, valamint a Budapesti Énekes Iskola tanulói.

Díszlet- és jelmez: Olekszandr Bilozub

Rendező: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

február 5. – 19 óra • Nagyszínpad

Molnár Ferenc örököseinek engedélyét a Hofra Kft. közvetítette.

www.hofra.hu

OPERETT

Mulatságosan groteszk és szórakoztatóan komoly

Himaláj hercegek kastélyukba várják Fior mestert, a divatdiktátort, hogy alkossa újjá a férfi és női „látszatot”. Közben Charme gróf és Firulet báró a hódításaik számával versenyeznek, míg Hufnágel „gróf”, az elcsapott lakáj, forradalmat szít az üresfejű arisztokraták estélyén a szolgálok, cselédek között. És megjelenik Albertinka is, a meztelen-ségre áhító lány...

– Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy a színház mindig véresen komoly dolog, ahol semmi helye a vidámságnak. Gombrowicz azon ritka szerzők közé tartozik, aki képes ezt a két dolgot összekapcsolni. Az *Operett*ben mulatságosan groteszk elemek felhasználásával, rendkívül szórakoztató formában mutat meg igen mély gondolatokat és üzeneteket a bennünket körülvevő világról – mondja a rendező, Andrzej Bubień, aki az *Operett*ből műfaji értelemben „igazi” operettet csinált, hiszen maga Gombrowicz is így határozta meg a darabját. – Ezzel persze „kegyesen” becsapjuk a nézőt – magyarázza Bubień.

Az előadás a műfaj által megkövetelt, operettes felütéssel kezdődik (valahol a 20. század elején járunk), ez a hangvétel fokozatosan, felvonásról felvonásra eltűnik. Így jutunk el világgégeseken, forradalmakon és diktatúrákon keresztül a jelenbe. Mindeközben kiderül: mai világunk is abszurdan „operettszerű”, és létezésünk operettszerű hamisága lassanként felzabol bennünket. Talán szeretnének is változtatni ezen, de vagy túl gyengék, vagy túl romlottak hozzá.

– Számomra az a legfélelmetesebb, hogy Gombrowicz világábrázolása – ami a mű születésekor, az 1960-as években még csak hipotézis volt –, mára már valósággá vált. A világban és Európában olyan ideológiák terjednek, amelyek igazolást találnak bármilyen erőszakra, és amelyek nevében az ember csupán örült vezetőik eszközévé züllik. A történelemnek a darabban ábrázolt vihara már nem csupán absztrakció, hanem egyre közelebb kerül hozzánk – véli a rendező, aki szerint

a darab üzenete ez: ha meg tudunk szabadulni a múlt koloncként magunkkal cipelt ballasztjától, ha le tudjuk vetni álarcainkat, akkor újra-fogalmazhatjuk kultúránk keresztény gyökereit. Visszaállítva létünk elvesztett harmóniáját újra tudjuk kezdeni az életünket.

Witold Gombrowicz

Operett

zenés dráma három felvonásban

játsszák: TRILL ZSOLT, INCZE JÓZSEF m. v., BÁNSÁGI ILDIKÓ, SZATORY DÁVID, FARKAS DÉNES, HASENFRATZ-SZEGVÁRI JÚLIA e. h., SZABADOS ZSUZSA m. v., REVICZKY GÁBOR, MÁTYÁSSY BENCE, BORDÁS ROLAND e. h., VARGA JÓZSEF, BAKOS-KISS GÁBOR, SZÚCS NELLI, MÉSZÁROS TIBOR m. v., SCHNELL ÁDÁM, FEHÉR TIBOR, HORVÁTH LAJOS OTTÓ, KOVÁCS ANDRÁS e. h., STEFÁNSZKY ISTVÁN e. h., BARTA ÁGNES e. h., FÜLÖP TAMÁS e. h., KRAUSZ GERGŐ e. h., KRÁNICZ RICHÁRD e. h.

Közreműködik az Óbudai Danubia Zenekar | Vezényel: Bíró Péter / Báthori Lóránt / Piotr Salaber

Fordította: Pályi András, Eörsi István // Zeneszerző: Piotr Salaber // Remix: Łukasz Zólkiewicz // Díszlet, jelmez: Anita Magda Bojarska // Koreográfus: Katona Gábor

Rendező: Andrzej Bubień

mikor? hol?

február 10. – 19 óra • Nagyszínpad | Az előadás után közönségtalálkozó.

Az előadást 16 éven felülieknek ajánljuk!

MÚZEUMCAFÉ
A MÚZEUMOK MAGAZINJA
FACEBOOK.COM/MUZEUMCAFE
A DECEMBERBEN MEGJELENT
SZÁM TARTALMÁBÓL:

TEREMŐRÖK, – ANDY FREEBERG
FOTÓI BARNAS FERENC ÍRÁSAVAL
VECSI NAGY ZOLTÁN AZ ÚJ
ERDELYI MŰVESZETI KÖZPONTRÓL
KORTÁRS KÉPZOMŰVESZET
HAZAI KÖZGYŰJTEMENYEK BEN
A NEW YORK-I SEPTEMBER 11
MEMORIAL & MUSEUM

A MÚZEUMCAFÉ MAGAZIN MEGVÁSÁROLHATÓ
A NAGYOBB INMEDIO ÉS RELAY ÚJSÁGOSSTANDOKNÁL, AZ ALEXANDRA HÁLÓZATÁBAN,
VALAMINT A NAGYOBB KÖNYVESBOLTOKBAN, MÚZEUMSHOPOKBAN, GALÉRIÁKBAN.
ELŐFIZETHETŐ AZ ELOFIZETES@MUZEUMCAFE.HU CÍMEN

Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert

Boldogságlabirintus

bardo-esztrád két részben

Főbb szerepekben: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, SZARVAS JÓZSEF, MARTINOVICS DORINA m. v., KRISTÁN ATTILA, TENKI DALMA e. h., FARKAS DÉNES, TOMPOS KÁTYA, SZATORY DÁVID, MÁTYÁSSY BENCE

Díszlet: Galambos Péter // Jelmez: Kárpáti Enikő // Zeneszerző, zenei vezető: Melis László //

Rendező: Galambos Péter

mikor? hol?

február 8. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

BOLDOGSÁG-LABIRINTUS

Nehéz boldognak lenni,
de a labirintus közepébe vezető út
mindig fellelhető

A 60-as és a 70-es években a pesti szellemi élet úgy pezsgett, mint a századelő Párizsában. A *Boldogságlabirintus*t a korabeli szellemi élet kiemelkedő személyiségeinek élete és művészete, művei, valamint szüleink korosztályának tapasztalatai, dokumentumok és személyes vallomások alapján írtuk meg. Azok a kérdések, amelyek Kondor Bélát, Nagy Lászlót, Pilinszky Jánost, Sarkadi Imrét foglalkoztatták, még ma is aktuálisak – ők, a magyar szellemi élet világitótornyai inspirálták a darab főhősének, Sámuel Bencének a karakterét.

A *Boldogságlabirintus* nem valós személyekről szól. Fikció, képzelt szereplőkkel – a valósággal való bármilyen egyezés csak a véletlen műve lehet. Háttérként a 60-as és 70-es évek Magyarországá szolgál, a ma már csak emlékekben élő korlátokkal, fojtogató levegővel, és a kor slágereivel.

Ki hogyan próbált boldogulni vonzások és választások között? Voltak, akik a belső, és voltak, akik a külső emigrációt választották.

Az előadás felmutatja az életben maradás korabeli és mindenkori fortélyait. Minden korban nehéz boldognak lenni, de a labirintus közepébe vezető út mindig fellelhető. Rajtunk áll, hogy végigmegyünk-e rajta – mert az út bizony nehéz és fájdalmas, és ez gyakran vezet gyilkos indulatokhoz, amiket sokszor fordítunk magunk felé: talán ezért van ennyi önpusztító, öngyilkos tehetségünk.

Ez több száz éves hagyomány, de nem isteni átok.

Sok művészünkéről tanulmányaink ellenére csupán felületes tudásunk van, ami nem is csoda egy olyan korban, amikor egymásról is alig tudunk, hát még valódi múltunkról: a társadalmi és személyes önismeret nem tartozik hagyományainkhoz. Pedig éppen ez lenne életünk legnélkülözhetetlenebb ismerete, a parancs, amely már a delphoi jósa falán is ott állt: „Ismerd meg önmagad!”.

Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni – a megismeréshez le kell szállnunk a mélybe, hogy felemelkedhessünk, miután szembenéztünk legrejtettebb dolgainkkal. Be kell merészkednünk a labirintus közepébe.

De önzésből vagy kíváncsiságból nem lehet alászállni, csakis elhivatottságból. És ehhez nem elég a szerencse, vagy a kiválasztottságtudat. És akik bemerészkednek a labirintus középpontjába, azok önmaguk fájdalmas megismerése és a szembenézések után újjászülehetnek – még életükben megtanulnak élni és élni hagyni. A mi tékozló fiútörténetünkben a hős sem pusztul éhen a vályú mellett: végül valóban hazatér.

A fájdalom és az öröm együtt – a boldogság. Mert aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni. Igen, pokolra menni, és onnan hazatérni.

A close-up, high-contrast photograph of Gábor Reviczky's face. He has a serious expression, looking slightly to the right. His eyes are a striking blue, and his skin shows signs of age with some wrinkles and redness. He has a short, grey beard and mustache. The lighting is dramatic, highlighting the texture of his skin and the intensity of his gaze.

Reviczky Gábor színművész a Magyar Művészeti Akadémia tagja, de még nem tartotta meg székfoglaló előadását. Egyelőre a témaválasztásnál tart. Meg kellene válaszolnia azt a kérdést: melyik volt az a szerepe, amelyikben legjobban megmutatkozhatott – mint alkotóművész?! Ebből mindjárt újabb kérdések is következnek: az alkotói szabadságról, a színész és a rendező viszonyáról, ismertségről, elismertségről, és leginkább a saját szerepéről. Reviczky Gábor szerint a színésznek teljes személyiséggel jelen kell lennie a színpadi szituációban – csak úgy lehet őszinte és hiteles a szerep.

AKADÉMIAI ELŐADÁS ELŐTT – SZÉKFOGLALÓ SAJÁT SZEREPBEN

Reviczky Gábor a fel nem tett kérdésekről, a megkésettségről, a fölösleges miértekről és egy mosolyról is

„A fölösleges trükközést, az értelmetlen bravúrokat sohasem szerettem. Korábban sem a színpadtechnikával, a modern megoldásokkal volt bajom, csak az zavart, ha a látvány, a szcenika fontosabb lett, mint a színész, aki az embert ábrázolja.”

A színházi adattár szerint több mint 130 színpadi előadásban játszott, ehhez jön még vagy 50 játékfilm, további 25-30 tévéfilm, szinkron, hangjáték, hangoskönyv, egyebek. Volt már minden. Gondolom, újságíró is...

– Persze. Az *Egymásra nézve* című Makk Károly-filmben én voltam Fiala, az újságíró.

Akkor el tudja képzelni a zavarom, amikor olyan művésszel kellene a pályájáról beszélgetnem, aki már eddig is rengeteg szerepben megmutatkozott, és az életútjáról is gyakran nyilatkozott.

– Ha kérdeztek, igyekeztem felelni...

Azt sokszor elmondta, hogy annak idején a tatabányai általánosban az „osztály bohóca” volt, az iskolai fellépésekről, az amatőr mozgalomról, Éless Béla irodalmi színpadáról is mesélt. De annak nem találtam nyomát, hogy melyik volt az az első, igazi színházi élmény, amely elindította ezen a pályán?!

– Bródy Sándor *A tanítónő* című darabjával vendégszerepelt Tatabányán a Thália Színház. Pontosan emlékszem az egészre. Ott volt Latinovits Zoltán! Mit mondjak?! Lenyűgözött! Játszott az előadásban Dajka Margit! Ő maga volt a csoda! Úgy hatott rám az az előadás, hogy legszívesebben azonnal felmentem volna én is a színpadra. Szerettem volna bekapcsolódnai a játékba. De nem ez volt az egyetlen meghatározó élményem. Valamivel később, amikor már itt, Pesten laktunk, negyedikes gimnazistaként láttam a Nemzetiben a *Mózes* – Sinkovits Imrével. Attól teljesen kész voltam! Hasonlóan emlékezetes előadás volt az *Egy örült naplója* Darvas Ivánnal. Azt négyszer vagy ötször is megnéztem.

Mert?!

– Az első alkalommal fantasztikus volt az egész előadás, viszont amikor már másodszor láttam, egyáltalán nem érintett meg. Aztán újra és

újra vártam volna a hatást, de – sajnos – elmaradt. Azt hiszem, az első esetben tökéletes volt az azonosulás, ott volt a szerep mögött a játzó személye, a később látott előadásokból hiányzott ez a teljes odaadás. A hibátlan szövegmondás, a felkészültség, a mesterségbeli tudás mind-mind szükségesek, de nem sokat ér, ha a színész nem válik eggyé a szerepével. Ráadásul, ha valaki rutinból játszik, hamar kiderül a modorossága.

Ha már annyiszor megnézte az *Egy örült naplóját*, nem akart felmenni a színpadra? Soha sem akarta eljátszani?

– Sőt, később fel is vetődött, hogy játszsam el, de aztán elmaradt...

Sinkovits Imre meg itt áll a Nemzeti Színház előtt – mint Mózes. Gondolt-e már arra, hogy önt melyik szerepében önthetnék majd bronzba?

– Jaj! Ne! Ez nem jó kérdés...

Akkor kérdezem úgy, hogy mi lesz a székfoglalójának témája a Magyar Művészeti Akadémián. Általában mindenki eddigi pályájának legjelentősebb, vagy valamely jelentős szerepe köré építi előadását.

– Ez komoly kérdés! Arra is készülnöm kellene már! De a színházi feladatok, a próbák, az előadások, vendégjátékok mellett alig van időm másra. A veszprémi Petőfi Színházban 2013 novemberében mutattuk be – Eperjes Károly rendezésében – az *Éjjeli menedékhely* című előadást, abban eljátszhattam Luka, a vándor szerepét. Szívesen beszélnek

Szabados Zsuzsával az Operettben, Nemzeti Színház, 2014, rendező: Andrzej Bubień | fotók: Eöri Szabó Zsolt

ennek kapcsán a szerepfelfogáson túl mindarról, amit a színházról, a színész feladatáról vallok...

Egy komoly szerepről fog tehát beszélni.

– Egy újságíró-szerkesztő el is kérte a felvételt, hogy ezzel is dokumentálja az én úgynevezett komoly szerepeimet, mert egy kicsit beskatulyáztak, nagyon sokan egyszerűen csak komikus színésznek tartanak.

A Kossuth-díjat is elsősorban a humoráért kapta. Legalábbis így szövelt az indoklás, idézem: „Groteszk, ironikus karakterek fanyar humorral és kivételes művészi erővel történő megformálásáért”.

– De ez nem azt jelenti, hogy csak komikus szerepem lett volna. Amikor például a Kossuth-díjat kaptam, már második éve ment a Vígszínházban a *Hegedűs a háztetőn*, amiben Tevjét, a tejesembert játszottam. Az is egy nagyon szép, komoly feladat volt. Tevje egy sokoldalú, sokarcú szerep – énekkel, táncsal, humorral, tragédiával. Ezért a szerepért 2010-ben megkaptam a Hegedűs Gyula-émlékgyűrűt – másodszer – és az Ajtay Andor-émlékdíjat is – másodszer. Akkor fogalmaztam meg, hogy a legtöbb színésznek a Hamlet a nagy álma, aztán a legtöbbször jól megbuknak vele. Nekem soha nem volt különösebb szerepálmom. Soha nem gondoltam arra se, hogy valaha Tevje lehetek, de most már tudom, a tejesemberhez képest a dán királyfinak egyvel hátra kell lépnie.

A *Hegedűs a háztetőn* továbbra is műsoron van a Vígszínházban, a Pesti Színházban pedig a *Képzelt beteg* és *A dzsungel könyve*... Tevje mellett Argan is, Balu is legendás szerep.

– A dzsungel könyvét lassan 20 éve, 1996 óta játsszuk. Már 2013-ban túl voltunk az 1000. előadáson. Elejétől benne vagyok a darabban, csak a betegségem miatt volt egy kis kihagyásom. A gyerekek imádják Ba-

lut, és én is nagyon szeretem. Ezeket a szerepeket továbbviszem. A *Hegedűs a háztetőn* is műsoron van még a Vigben, de én lemondtam Tevje szerepéről. Játssza csak Hegedűs D. Géza. Nekem nem olyan jó az, ha valami csak havonta egyszer kerül színpadra.

A *Képzelt beteg*ből is csak egy előadás van a januári műsornaptárban...

– Tevje szerepét eredetileg kettős szereposztásban játszottuk. A *Képzelt beteg* esetében nem volt kettőzés. Argan csak az én szerepem volt.

Olyannyira a sajátja Argan, hogy a színházi legenda szerint a *Képzelt beteg* próbáján felmondott a rendezőnek, majd pedig maga rendezte meg saját magát...

– Így is lehet mondani. Kezdődött azzal, hogy tavasszal még arról volt szó, hogy Illyés Gyula fordítása alapján játsszuk majd a darabot. Nyáron elkezdtem tanulni a szöveget, aztán az első olvasópróbán kiderült: újabb, modern fordítás készül. Ráadásul az ifjú rendezőnek semmi sem tetszett: kifogásolta a szereposztást, megjegyzéseket tett a vígszínházi stílusra. Majd kiderült, hogy a nézőtérnek háttal kell elmondanom az első, hatalmas terjedelmű monológomat. Ez a szöveg elveszett volna azon a színpadon. Úgy éreztem, hogy ez már olyan dilettantizmus, amelyet nem szabad szolgálnom, és tényleg felmondtam. Az igazgató, Marton László akkor éppen Amerikában volt, így telefonon gyözködött, hogy maradjak, csináljam meg ezt a szerepet, legyen úgy, ahogy jónak látom... Mi tagadás, ez a *Képzelt beteg* eredetileg megbukott. Emlékszem, Lázár Egon, az akkori gazdasági igazgató legfeljebb hat előadást jósolt neki. Ennek ellenére a 2000 októberében tartott bemutató óta folyamatosan játsszuk, és már régen túl vagyunk a 200. előadáson is.

Több mint 30 évig – 1979-től – volt a Vígszínház tagja. Közben volt egy kis kitérő: '89-ben elment az akkori Nemzeti Színházba. Miért?

Isten ostora, Nemzeti Színház, 2014, rendező: Vidnyánszky Attila

– Csizsár Imre lett ott '89-ben az igazgató, és ő hívott. Előtte '88-ban a Vígszínházban rendezett egy Roger Vitrac-darabban, a *Gyermekuralomban*, akkor ismert meg igazán. Biztatott. Nekem is tetszett az ajánlat. Végül nem úgy alakultak a dolgok, ahogy ígérték, ezért visszamentem a Vígbe.

Vissza is fogadták. Szerették, szeretik a Vígszínházban.

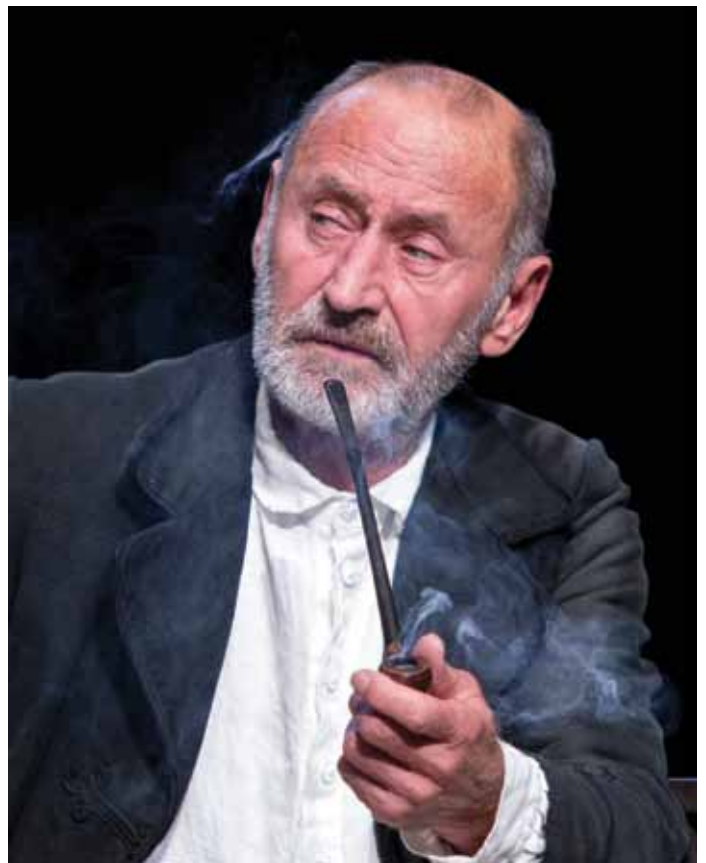
– Én is úgy érzem, hogy szeretnek a vígszínházi kollégák. Tényleg minden belső díjat, elismerést megkaptam, és velem soha nem kiabált ott még az igazgató sem...

Mégis eljött 2013-ban a Vígszínházból. Miért?

– Mert hívtak...

Csak nehogy úgy folytassa: közelebb van a lakhelyéhez és itt ingyen lehet parkolni. A tévéinterjúban sem jött be ez az indoklás!

– Kaptam is eleget ezért az ingyen parkolásért! Pedig csak a tényeket soroltam. Így utólag be kell vallanom: az interjú előtt nem tisztáztuk a részleteket. Közben úgy alakult a beszélgetés, hogy attól félttem, megkérdezi a riporter, mi a véleményem a Nemzeti Színház vezetésében történt legutóbbi változásokról. Akkor még viszonylag friss volt az a hír, hogy Szami, Eperjes Károly lemondott az igazgatóhelyettségéről, és én semmiképpen sem szerettem volna erről bármit is mondani. Úgy gondoltam, erről csak az érintettek nyilatkozhatnak. Végül persze szóba

Vitéz lélek, Nemzeti Színház, 2013, rendező: Vidnyánszky Attila

sem került ez a téma. Csak én próbáltam húzni az időt, és ezért kezdtem a parkolásról beszélni. De tényleg nem ez volt a döntésem igazi oka.

Halljuk! Miért döntött a Nemzeti Színház mellett?

– Szerettem volna valami újat, valami mást a hagyományosnak mondható vígszínházi feladatokon túl is kipróbálni. Vidnyánszky Attila munkásságáról, színházi törekvéseiről már korábban is nagyon sok jót hallottam, de a saját dolgaim, az állandó elfoglaltságaim miatt arra nem volt lehetőségem, hogy közelebről megismerjem. Azt hiszem, ő sem sokat tudott rólam. Eperjes Károly hívta fel rám a figyelmemt. Megnézett a Vígben, több szerepben is, utána döntött: szüksége van rám a Nemzeti társulatában.

Nem bánta meg a váltást?

– Nem. Semmi rosszat nem tudok mondani. Legfeljebb csak azért panaszkodhatnék, hogy hiába van közelebb az otthonom, egy perccel sincs több szabadidőm, mint volt korábban. Rengeteget dolgozunk. Két helyszínen is folynak a próbák. Néha úgy érzem, be vagyok ide zárva. Ennek ellenére azt kell mondanom, olyan lehetőségek nyíltak meg előttem, amelyek tényleg segítik a szakmai gyarapodásomat.

Fokozható még a siker?

– Nem feltétlenül sikerekre gondolok, hanem tanulásra, új ismeretekre, tapasztalatokra. Az igazgató, Vidnyánszky Attila tájékozottságának, nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően világhírű színházi szakemberekkel dolgozhattunk, dolgozhatunk együtt. Az előző évadban itt volt például Silviu Purcărete! Ő az egyik legnagyobb a mai rendezők között. Purcărete Romániából indult, most Párizsban él, de hívják mindenfelé a világon. Tényleg egy mágus! Vele született meg az előző évadban az *Abogy tetszik*. Ezzel szerepeltünk a craiovai Shakes-

„...csak akkor működik egy előadás, ha valódi szituációk vannak a színpadon. Az ilyen helyzetek megteremtéséhez viszont elsősorban a színész tehetségére, alkotóművészetére van szükség. Ebben a kérdésben ragaszkodom a hagyományokhoz...”

Szentivánéji álom, Nemzeti Színház, 2014, rendező: David Doiasvili

peare Fesztiválon. Egyetlen szabad hely sem volt a nézőtérben. Mindenki látni akarta ezt az előadást. És óriási sikerünk volt. Az ünneplés nyilván Purcárete rendezésének, de a magyar Nemzeti Színház társulatának is szólt. Sajnos, a romániai színházi élet nagyon megelőzött minket. Legalább 50 évvel le vagyunk maradva. És ez a lemaradás nemcsak a színházra, de a közönség fogékonyságára is jellemző. A színpad és a nézőtér feltételezi egymást. Csak együtt haladhatunk. Ennek ellenére nem érzem reménytelennek helyzetet, hiszen nekünk tapsoltak Romániában, és a gdanski Shakespeare Fesztiválon is nagyon jól fogadták az *Abogy tetsziket*. Ennek az évadnak a kiemelkedő eseménye volt Andrzej Bubień meghívása. A lengyel származású, de most Szentpéterváron rendező és tanító Bubieńnek köszönhetően a lengyelországi Radomban rendezett Gombrowicz Fesztiválon nagydíjat nyertünk az *Operett*-tel. A közönség állva tapsolt bennünket. Hogy teljes legyen a külföldi vendégek felsorolása: egy fiatal grúz rendező, David Doiasvili a Nemzeti fantasztikus technikai lehetőségeit kihasználva álmodta színpadra a *Szentivánéji álomot*.

Jól értem: dicséri a színpadtechnikát, pedig korábbi nyilatkozataiból úgy tűnt számomra, nem sokra tartja?!

– A főleges trükközést, az értelmetlen bravúrokat soha sem szerettem. Korábban sem a színpadtechnikával, a modern megoldásokkal volt bajom, csak az zavart, ha a látvány, a szcenika fontosabb lett, mint a színész, aki az embert ábrázolja.

Most több rendezőt is megdicsért, pedig korábbi nyilatkozataiban őket is inkább szidta. A rendezői színházat nem sokra tartja...

– Azt tényleg nem szeretem, ha valaki mindenáron a saját akarát erőlteti a színpadra, ha mindent beborít az önmegvalósítás lila ködével. A rendezői színház teljesen elidegenedett az embertől, egyáltalán nem színészközpontú, de a közönséggel sem törődik. De ezekben az

Reviczky Gábor

Tatabányán született 1949-ben. Kossuth- és Jászai Mari-díjas, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. 1973-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, és a Kaposvári Csiky Gergely Színházban kezdte a pályát. Ezt követte a debreceni Csokonai és Miskolci Nemzeti, majd a kecskeméti Katona József Színház, 1979–1989, majd 1991–2013 között a Vígszínház társulatának tagja volt, 1989–1991 között a Nemzeti Színházban játszott. 2013 óta újra a Nemzeti társulatának tagja.

Színpadi szerepei mellett számtalan filmben nyújtott emlékeztető alakítást, többek között az *Üvegtigrisben*, és hamarosan látható lesz a *Kossuthkifli* egyik főszerepében. Az ő hangján ismerjük többek között Jack Nicholsont, Morgan Freemant és Robert De Níró.

A Nemzeti Színházban a *Vitéz lélek*, az *Ahogy tetszik*, a *Szentivánéji álom*, az *Operett* és az *Isten ostora* című előadásokban játszik. Az évad második felében a *Don Quijote* címszerepében lesz látható.

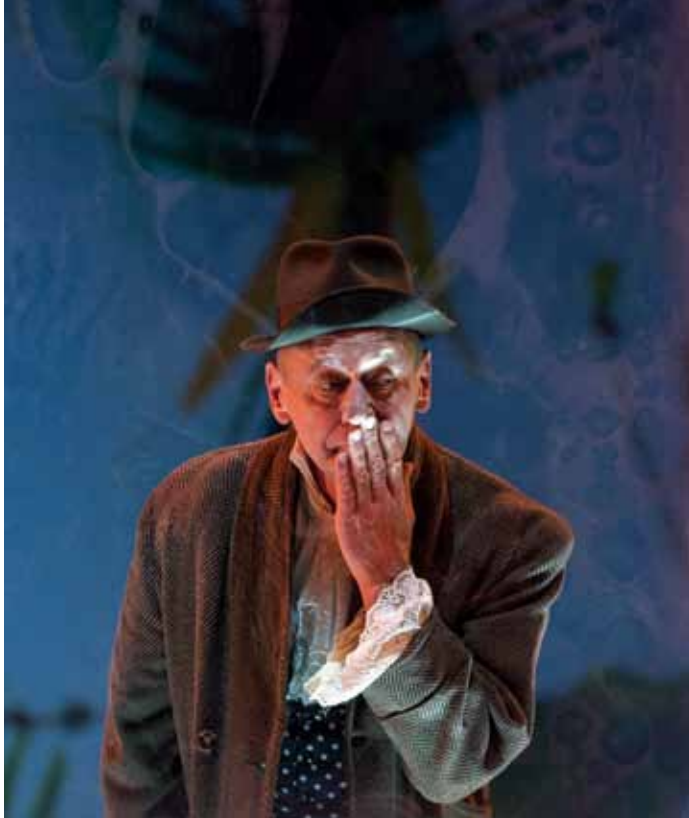
esetekben szó sincs arról a diktatúráról, amely az úgynevezett rendezői színházat jellemzi. Itt nincsenek főleges mérték. Nem szeretem, ha egy rendező már az első próbán elmondja az ő koncepcióját. Megette a fene az egészet, ha ez nem lesz a néző számára nyilvánvaló, anélkül, hogy a színésznek előzetesen elmondták volna. Úgy gondolom, csak akkor működik egy előadás, ha valódi szituációk vannak a színpadon. Az ilyen helyzetek megteremtéséhez viszont elsősorban a színész tehetségére, alkotóművészetére van szükség. Ebben a kérdésben ragaszkodom a hagyományokhoz, de ez nem azt jelenti, hogy minden újítást, modern törekvést elvetnék.

És hogy érzi magát a költői színházban?

– Mire gondol?

Például az egyik legutóbbi premierre, a Vidnyánszky Attila-féle *Isten ostora*-előadásra.

– Én ezt nem is költői színháznak, hanem totális színháznak nevezném. Attila olvasottságának, hihetetlen felkészültségének, hatalmas

Ahogy tetszik, Nemzeti Színház, 2014, rendező: Silviu Purcărete

zenei műveltségének köszönhetően biztos kézzel vitte színpadra ezt a drámát. Benne van ebben az előadásban az egész világ: minden művészeti ág, irodalom, zene, színház, mozgás, építészet, tudomány, hatalom, hit, huncutság, emberi gyarlóság... Minden. Igaz, a próbák során én nem mindig tudtam követni az eseményeket, de aztán minden értelmet nyert.

Kapott-e lehetőséget – mint alkotóművész?

–Attila az első perctől kezdve tudta mit akar, de semmit sem erőltetett ránk. A próbák során született meg az előadás. Hagyta, hogy megéljük szerepünket, a különböző helyzeteket, az egymáshoz való viszonyunkat. De az ötleteinket is meghallgatta. Engem például zavart az eredeti, sátornyi jelmez. Gondolom, azért kaptam, hogy mint görög követ megjelenésben is képviseljem a bizánci egyházat. Viszont mozogni sem tudtam benne, ki se látszottam belőle, ezért aztán egyszerűsödött a viselet. Ez csak egy példa a sok közül.

Mit szólt ahhoz a rendező, amikor – mint görög követ a hun fejedelem előtt – azt mondta az ajándékba vitt zenélő dobozra, hogy multifunkcionális?!

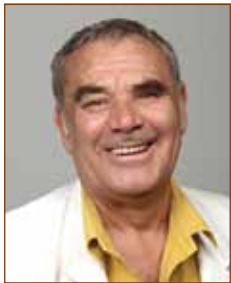
– A multifunkcionális Attila ötlete volt! Én csak megmutattam, hogy lehet a multifunkcionális zenélő dobozzal meghegyezni a nyilat...

Ezen azért muszáj nevetni. Ráadásul a dobozból a Zorba zenéje szól.

– Ezt viszont én javasoltam. Ha már a görög kultúra képviselőjeként viszem az ajándékot a hun fejedelemnek, szóljon a jellegzetes görög muzsika. Ezekben az apróságokban mutatkozhatnak meg igazán a mindennapi fonáságok. Nincs olyan nagy dráma vagy komor történet, amelyben ne lenne valami megmosolyogtató!

FILIP GABRIELLA

Kóti Árpád

1934-ben született a békés megyei Bucsán.

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló Művész, a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjének birtokosa, továbbá Aase- és Csokonai-díjas.

1954-ben Kiskunfélegyházán testnevelésszaktanítói oklevelet szerzett. A Színművészeti Főiskolát 1958-ban fejezte be Törőcsik Mari és Bodrogi Gyula osztálytársaként, de diplomáját nem vehette át. Békéscsaba, Eger, Veszprém, Szolnok után Lengyel György hívására 1963-ban szerződött a debreceni Csokonai Színházhoz, ahol máig játszik.

„ROSSZ EMBERBŐL NEM LEHET JÓ SZÍNÉSZ”

Kóti Árpád úgy lett színész, hogy nem is látott soha színházat. 1963 óta debreceni színész. Nem bánta meg. Néha szereti, néha gyűlöli azt a várost. Nem tudja, mi kell a színészethez. Csak azt, hogy szeretet nélkül nem megy...

Hogy élte meg, hogy a Nemzet Színésze elismeréssel olyan figyelem irányult önre, mint eddig sohasem?

– Nagyon egyes érzelmeim vannak ezzel kapcsolatban, meg is lepődtem egy kicsit. Az a felhajtás, ami ezzel jár, távol áll tőlem, belőlem nagyon rossz sztár lett volna. Az nem bánt különösebben, hogy sokan megkérdézik, ki ez az ember? Miért nem egy ismert színészt választottak? Ilyenekre nem is figyelek oda. Irigység mindig is volt és lesz is, bár nagyon nagy bűnnek tartom.

Tehát akkor most örül annak, hogy mégsem Budapesten volt színész?

– Örülök hát! Debrecent már akkor megszerettem, amikor diákkoromban elolvastam Mikszáth A két koldusdiák című művét, és akkor elhatároztam, hogy én egyszer Debrecenben fogok élni. Ez sikerült is! Itt maradtam, holott hívtak sok helyre, Pestre is, de az egyik színház tizenkilenc, a másik egy híján húsz. A színház mindenütt egyforma. Rossz színház nincs is, mert az bezárna. Debrecent néha szeretem, néha gyűlölöm. Szabó Magdának sok mindenben igaza volt: van nek a városnak valamilyen furcsa, ambivalens vonzása.

A Képzeltbeli operettben Mészáros Tiborral (rendező: Valère Novarina)

Pár évvel ezelőtt úgy fogalmazott, hogy még ötven év után sem tudja, mi is ez a szakma valójában. Azóta közelebb került a megfejtéshez?

– Nem. Csak azt tudom, hogy kutya nehéz ez a pálya. Kegyetlen. Ahhoz, hogy az ember ennyire kitarulkozzon, igazán őszintének kell lenni. Ezt nem lehet megfejtteni, próbálták már sokan, de nem sikerült. Én is sokat törtem már a fejem, de nem tudom megmondani, mi kell a színészethez. Néha próféták vagyunk, néha egy kicsit olyanok, mint a prostituáltak, hiszen kell valami „aberráltság” ahhoz, hogy egy férfi akár nőt, vagy egy nő férfit is tudjon játszani a színpadon. Szeretet nélkül biztosan nem megy, nagyon rossz emberből nem lesz jó színész, ez is biztos. A régi vándorszínészek micsoda küzdelemmel játszottak, pénz nélkül, egy-egy tojásért, kenyérért, miközben vitték a kultúrát mindenhová. Lehet, hogy ma is így kellene.

Van olyan, amit nem tudott megszokni ezen a pályán?

– Még mindig, ennyi év után sem tudom megszokni azt a helyzetet, hogy be kell menni a színpadra. Nem tudom, miért, de mindig fájdalommal, kínlódással jár. A jó kínlódás persze megéri.

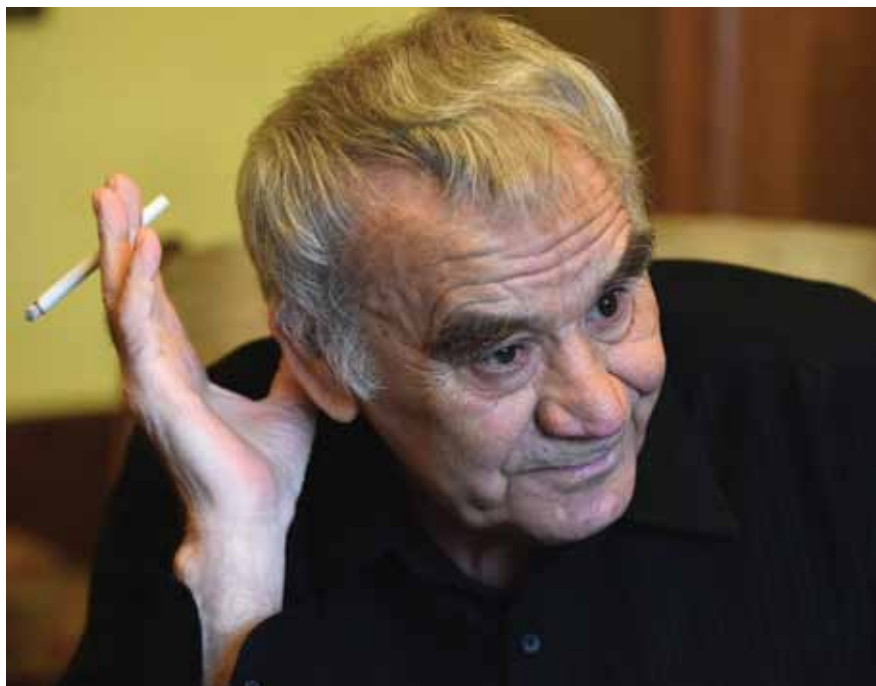

Molnár Gál Péter: Aranyszájú Kóti Árpád

„Nyelvünk romlandósága idején Kóti Árpád Khrüszosztomosz, az aranyszájú, a tisztaszavú színész. Nem feltornásznia kell a hatás eléréséhez hanganyagát, hanem kemény kézzel tartani az égre rúgtatni kívánó szavakat, hogy a köznapi hordozással érvényesítse az ünnep áhítatát.

Ilyenkor hasonlatokért kapdos az ember. Orgonazene Kóti színpadi dikciója? Kamarazene? Egymagában szimfonikus zenekar? Színházi misét celebrál? (...)

Az a szakmája, hogy a magyar és a világirodalom alakjainak valódi életet adjon. Műfordító: mai emberi valósággá fordítja a régmúlt árnyalatait. Vért fakaszt a papirosból. Iparosa annak, miként kell lenyűgöznie a játékára jegyet váltó embereket. Nem csap ebből a színpadon nagy hűhót. Csupán önmagát adja. Mindazt a gyönyörűségeset és rútát, nagyszerűt és esendőt, amivel rendelkezik. A legnehezebbet hozza létre a közönség előtt: őszinte minden este.”

Mitől lesz valakiből jó színész?

– Hatalmas akaratérő kell hozzá. A tehetség önmagában nem sokat ér. Szerencse, akarat, munkabírás. Gyerekkoromban nem tudtam rendesen beszélni, hadartam, dadogtam. Most meg azt mondják, az egyik legszebben beszélő színész vagyok. Az biztos, hogy a beszéd rengeteget számít, ha azt nem értik, teljesen mindegy, mit csinál az ember. Manapság sokszor motyognak, maguk elé beszélnek, elnyelik a szavégeket, rosszul ejtik a mássalhangzókat, ez nem jó. Szomorúan látom, hogy sokszor egy-egy közepes képességű ember is remekül elboldogul ebben a szakmában, miközben nagy színészek tönkremennek lelkiileg.

Mi lett volna, ha marad az eredeti elképzelésnél, és testnevelő lesz?

Megbánta valaha, hogy nem így alakult?

– Nagyhegyesen lettem volna testnevelő tanár, vagy bekerültem volna Debrecenbe, nem tudom, de az biztos, hogy a feleségemmel találkoztam volna. Nem bántam meg, hogy színész lett belőlem, az élet ide sodort. A szüleim nem mondták meg, hogy mit csináljak, mentem a magam feje után, és ez lett belőle. Úgy lettem színész, hogy nem is láttam

soha színházat. Főiskolásként jártam először a Nemzeti Színházban, ahol Csiky Gergely *Buborekok* című darabját játszották, óriási szereposztásban. Bessenyei Ferenc, Szörényi Éva, Gózon Gyula, Maklár Zoltán, Balázs Samu, Tompa Sándor, micsoda színészek voltak! Furcsa volt arra gondolni, hogy lehetek én is ilyen színész, ha kitarok. Talán majdnem sikerült.

Meg sem fordult a fejében, hogy most már pihenni kellene?

– Dehogynem, de nem tudok mást tenni, játszom, amíg lehet. Az *Én, Károli Gáspárt* még szeretném eljátszani a Nemzeti Színházban. Mondjuk, ehhez fizikálisan nagyon össze kell szedni magam, mert a színpad borzasztó nagy igénybevételt jelent. Mondtam már, hogy nekem fájdalmas színpadra lépni, bár az is igaz, hogy amikor fölmegyek, akkor minden fájdalmam megszűnik. Még egy pár évig szeretnék téblábolni a színpadon.

UNGVÁRI JUDIT

| fotók: Máthé András

A Nemzeti Színésze címet 2000-ben alapították Schwajda György, a Nemzeti akkori igazgatójának a kezdeményezésére. A címet mindig tizenketten viselhetik. Jelenleg Berek Kati, Bitskey Tibor, Bodrogi Gyula, Cserhalmi György, Haumann Péter, Király Levente, Kóti Árpád, Máthé Erzszi, Molnár Piroska, Psota Irén, Tordy Géza és Törőcsik Mari a cím birtokosa.

Ha a cím egy viselője elhalálozik, a megüresedett helyre a cím többi birtokosa egyhangú szavazással tehet javaslatot. Így választották az elhunyt Gera Zoltán helyére Kóti Árpádot.

A Nemzet Színésze volt korábban: Agárdy Gábor, Avar István, Bessenyei Ferenc, Darvas Iván, Garas Dezső, Gera Zoltán, Kállai Ferenc, Komlós Juci, Lukács Margit, Raksányi Gellért, Sinkovits Imre, Szabó Gyula, Sztankay István, Zenthe Ferenc.

Fotó: Nánási Pál (La Femme)

KATARZIS-IGÉNY ÉS SZEREPHIÁNY

Hankiss Elemér a néző jóistenségéről, a nevetés csömöréről, ezeréves trükkökről és a reményről

A valóságos életben nagyon nehéz legyőzni a rosszat, a gonoszt, és nehéz – lehetetlen elfogadni a pusztulást, a halált... A színdarabok pedig belevisznek minket ebbe a nehéz kalandba, egy „idegen világba”, majd elhitetik velünk, hogy az ember képes ebből méltóságteljesen kikerülni, a halálon és a kétségbeesésen felülemelkedni. Hankiss Elemér szociológus a drámákról, a színházról...

Az emberi kaland című könyvében elemezte azt a „szüntelen és lázas igyekezetet”, amellyel az ember igyekszik úrrá lenni azon a szorongáson, amely mindannyiunk osztályrésze, mert egy ismeretlen, nagy, hideg univerzumban, egy „idegen világban” élünk. A vallások, mítoszok, filozófiák, katedrálisok, modern bevásárlóközpontok, műalkotások, tragédiák éppúgy eszközei e törekvésnek, mint a mindennapi élet ezernyi szokása, rituáléja, vagy akár még az olyan triviáliák is, mint a viccek. A színház milyen szerepet játszott, játszik ebben a küzdelemben?

– A színház klasszikus példája ennek az igyekezetnek. Sok szempontból. Például azért, mert egy zseniális trükköt alkalmaz. A valóságban a világ nagy, én pedig kicsi vagyok, el vagyok veszve benne. Aztán veszek egy színházjegyet, beülök a nézőtérre, s egyszerűen fordul a kocka: a világ hirtelen összehusogorodik, beszorul a színpad négy fala közé, én

pedig mint egy szemlélődő filozófus vagy jóisten kívülről figyelem, hogy mi történik benne. Mint amikor egy gyerek egy üveggolyót tart a kezében és belelátja az egész világot. Ez az átlényegülés a színház varázsának egyik forrása.

A színházban tehát jól érzi magát az ember akkor is, ha pontosan azokkal a szörnyűségekkel szembesítik – a halállal, a szenvedéssel, a bukással –, amelyekről a világban meg akar szabadulni, amelyek elől el akar menekülni?

– Igen, mert az életben a szenvedés borzalmas, akkor is, ha én szenvedek, akkor is, ha mások. A színházban azonban nincs igazi szenvedés. A szenvedés ott szimbólum: valami másra utal. Amikor Hamletet például halálra sebzí Laertes, nem érezzük a seb fájdalmát, vagy a mé-

Az embernek szüksége van szerepekre. Szerep nélkül rosszul érzi magát, szinte nem is létezik. Mert a szerep ad tartalmat az életnek.

Ki vagyok én? Mi a szerepem ebben a világban?

Csak tengődöm itt céltalanul, vagy van valami „szerepem”?

reg okozta kínokat, hanem átéljük egy szép és nagyszerű emberi élet pusztulását, a múlandóság fájdalmát. És az emberi sorsnak ez az átélése fájdalmas is, de felemelő is. Vannak megfigyelések arra vonatkozólag, hogy a vígjátékokról kitóduló közönség időnként rosszabb kedvű, mint a tragédiák közönsége. Meg lehet csömöríteni a sok nevetéstől, annyi jókedv után könnyen üresnek érzi magát az ember, ahogy kilép a hűvös, ködös októberi estébe. A tragédiák előadásáról kijöve viszont erősnek és nagyszerűnek érezzük önmagunkat, mert a hős – és ő mögé bújva mi is – képesek voltunk szembenézni a halállal, diadalmaskodtunk az elmulás fölött.

Na de ez csak illúzió!

– De éltető illúzió! S létrejöttében nagy szerepet játszik az a remek szemfényvesztés, amit katarzisként neveznek a szakértők, s amelynek trükkjeit több ezer év óta minden tragédiaíró ismeri és alkalmazza, Szophoklészről Shakespeare-en és Schilleren át O’Neillig, Beckettig és Albee-ig. A tragédiák utolsó egy-két jelenetében elhítetik a nézővel, hogy a világban valahol s valahogyan mégis csak érvényesül az igazság. Hogy a gonosz végül is legyőzött. Hogy a sok rombolódás és zűrzavar után végül mégis csak helyreáll a „világrend”. Hogy a tragikus hősnék

az élete végül mégis csak beteljesedett. Vagy ha nem működnek ezek a fogások, akkor legalább költői elmúlással szépítik a valóságban nagyon is nem szép halált.

A Túl vagy innen jön és rosszon? című 1977-es tanulmányában azt írta, hogy a vizsgált korábbi korok tragédiáihoz képest (Szophoklész *Antigonéjától* Schiller *Ármány és szereleméig*) a modernebben (Ibsen *Vadkacsájától* Albee *Nem félünk a farkastól* című drámájáig) jóval kevesebb a katartikus mozzanat. Magyarozatként azt mondja, lehetséges, hogy ezekben a művekben „eleve kisebb a tragikus feszültség, eleve nem olyan apokaliptikus méretű, nem olyan látványos, nem olyan harsogó vagy akár melodramatikus a tragikus látomás...”, illetve, hogy „háttérbe szorult a megismert világ harmonikussá és emberméretűvé való átrendezésének, átértékelésének a funkciója”.

– Az általam vizsgált modern darabokban valóban kevesebb a katartikus mozzanat, de a szerzők ezzel a kevesebbrel is erős katartikus hatást próbálnak elérni.

Katarzis nélkül tehát nem lehet „megúszni”?

– Ellenállhatatlan igény él az emberekben a katarzistra. Arra a hitre, illúzióra, hogy bármennyi baj és szenvedés van is a világban, végül mégiscsak minden jóra fordul majd, mégiscsak van remény. E nélkül a hit vagy illúzió nélkül nehezebb volna az élet. Hinni akarunk abban is, hogy a jóság, a tisztesség, a szépség, a teremtés, az élet végül is diadalmaskodik a gonoszság, a romlás, a rútság, a rombolás, a halál fölött. És ebben a hitben megerősít minket a tragikus katarzis is. Elsősorban szűk értelmiségi körökben számíthat sikerre egy-egy olyan színmű, amely semmitféleképpen nem oldja föl az ábrázolt nyomorúságok, szenvedések okozta feszültséget. Ha egyáltalában van ilyen mű. Mert lehet, hogy egyszerűen csak el van rejtve a darabban a katarzis „szerkezete”. Gondoljunk például arra, hogy Ibsen darabjai milyen döbbenetet keltettek saját korukban, a kor polgárai közül milyen sokan elutasították, dühödten, mint a társadalomról, az emberi életéről, a világról festett hazug, hamis, elfogadhatatlanul nyomasztó és reménytelen képet. Ma már tudjuk, hogy Ibsen műveiből vastag sugárban ömlik a katarzis. Ugyanez elmondható Csehov darabjairól is. Beckett látszólag sivár, és zilált világának a mélyén is ott zeng a katarzis harmóniája.

Ez az interjú több mint tíz éve, 2002-ben jelent meg a Miskolci Nemzeti Színház lapjában. A Nemzeti Magazin indulása óta terveztük, hogy Az én színházam című rovatunkban megszólaltatjuk Hankiss Elemért - nem csupán megismételve a korábban megfogalmazott idétálló, ma is érvényes gondolatokat, hanem kiegészítve, aktualizálva – a néző-ember és a színház viszonyának változásaiban is megkísérelve felfedezni jelen világunk változásait.

Hónapok óta próbáltunk egyeztetni időpontot - volt, hogy betegség, volt, hogy az éppen következő kórházi kezelés, volt, hogy más ok miatt halasztódott a találkozás.

A január 10-én érkezett halálhír után maradt a tisztelgő kötelesség: a a korábbi interjú közreadása. (k. i.)

Hankiss Elemér

(1925–2015) Széchenyi-díjas szociológus, filozófus, értékkutató, irodalomtörténész. Francia-angol szakon végzett az ELTE-n. 1956 után hónapokig vizsgálati fogságban volt. Eleinte az Európa Könyvkiadóban dolgozott, majd a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének főmunkatársa lett, 1975-től az Akadémia Szociológiai Kutatóintézetének osztályvezetője és igazgatója volt. A rendszerváltozás után a Magyar Televízió elnöke. Tanított az ELTE-n, a CEU-n, a Szegedi Tudományegyetemen, a Stanfordin, a Firenzei és a Bruges-i Európa Egyetemen. Népszerű tévéműsorokat készített, és számtalan könyvet írt: Társadalmi csapdák, Diagnózisok, Hamlet színeváltozásai, Az emberi kaland, Az ezerarcú én.

– Eddig arról beszéltünk, ami korokon keresztül azonos volt a színházban. Melyek voltak a különbségek?

Az alapstruktúra – azt hiszem – mindig ugyanez: az élet veszélybe kerül, de a darab végére a hős, és általa az EMBER valahogy úrrá lesz a veszélyen, a retteneten. Ezen túl óriásiak a különbségek. A pusztulás, a legyőzendő „gonosz” ugyanis koronként más és más formában jelenik meg. A görög tragédiákban például az istenek szeszélye, a balszerencse, a kifürkészhetetlen végtelen fenyegeti az embert. Velük kell szembenéznie, megküzdenie a hősnek. A középkori misztériumjátékokban a Sátán a gonosz megtestesülése, és az eredendő bűn fenyegeti az embert pusztulással és a kárhózzal. Shakespeare-nél már – kivéve talán a *Rómeó és Júliát* – az emberben magában van a pusztító gonosz. O’Neill, Beckett, Tennessee Williams darabjaiban már-már újra univerzálissá hatalmasodik a gonosz, maga az emberlét reménytelen, sivár, abszurd. De a műalkotás katartikus varázsa még ezt a sivárságot, reménytelenséget is feloldja.

Az *Új diagnózisok* című kötete egyik írásában a közéleti szereplők bukásáról írva számtalan színházi fogalmat használ, de a mindennapi szóhasználatban is sokszor előfordulnak ilyenek: az élete színpada; a bukás után kezdődik az élet második felvonása, aki elbukott vagy győzött – legyen sztár vagy sportoló –, az a hős; a politikus az intrikus; van, aki csak statiszták; vannak áldozatok és más szerepek is. A mindennapi életünket valóban le lehet így írni?

– Jó volna, ha le lehetne. Mert az embernek szüksége van szerepekre. Szerep nélkül rosszul érzi magát, szinte nem is létezik. Mert a szerep ad tartalmat az életnek. Ki vagyok én? Mi a szerepem ebben a világban? Csak tengődöm itt céltalanul, vagy van valami „szerepem”? Vannak persze szerepek: az anyáé, az apáé, a főnöké, a beosztotté, az ivócimboráé, a taxisoforé. De nincs elegendő jó és fontos és tartalmas szerep. Életünk fájdalmasan szerephiányos. A jó társadalomban sok a szerep, a rosszban kevés, s a mai modern világban ez utóbbi a gyakoribb.

Miként reagálunk erre?

– Lázasan folyik a szerepkeresés. Szerepeket kínál a politika, a gazdaság, a kultúra, a divat, a diszkó, a baráti kör, a kocsmák... De mindez nem elég, s ez a hiány a televízió sikerének az egyik forrása, amely szerepek sokaságát kínálja minden nap, igaz, ezek csak virtuális szerepek. A pamlagon elnyúlva átélhetem a gonosz, a hős, az ördög, az angyal, Napóleon és Kutuzov, Danton és XVI. Lajos, Schuhmacher és Boris Becker, Julia Roberts és Bruce Willis szerepét. Jobb volna persze, ha abban segítene a televízió, hogy az ember olyan szerepet alakíthasson ki magának, amellyel megtalálja a helyét a világban, de erre még nem sok példa van. Egyelőre csak kóválygunk. Nem sok szerep keres egy szerzőt, hanem sok ember keres egy-egy szerepet. Korábban, a hagyományos kultúrákban ebből a szempontból könnyebb dolga volt az embernek. Volt egy nagy szerző, egy nagy szerepirő, az Úristen, aki megmondta mindenkinek, hogy mi a szerepe itt a Földön. Ma mindenkinek magának kell megtalálnia a szerepét. Ha így nézzük a dolgot, akkor azt mondhatjuk, hogy jó volna, ha a világ színház volna. Mert akkor volna mindenkinek szerepe. Boldog, irigylésre méltó az az ember, aki az életben megtalálta a maga szerepét.

Mi az ön szerepe?

Jó kérdés. Mert nehéz rá válaszolni.

Ilyen és hasonló kérdéseket szokott műsoraiban a beszélgetőtársainak is feltenni.

Kérdezni persze könnyű, de válaszolni nagyon nehéz... Az én szerepem...? Csak közhelyeket tudnék mondani.

Segítek. Feltűnt, hogy írásaimban csak úgy sorjáznak a kérdések. Ennek ellenére nem az az érzésem, hogy nincs válasza, hanem az, hogy a lehetséges válaszok sokféleségével küzd, azokat szeretné megérteni, rendszerbe állítani és sokakkal megértetni, hiszen könyvei, műsoraik nem pusztán egy szűk szakmai közönséghez kívánnak szólni. Azért is feltűnő – és üdítő – ez, mert ma sokan túlzott igyekezettel adnak válaszokat, mert az emberek válaszokat akarnak.

– Az vesse rájuk az első követ, akit nem szorongat az, hogy végső, fontos kérdéseinkre nem kapunk választ. Hogy a válasz többnyire: néma csönd. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy az ember nem tehet mást, mint hogy folytatja a válaszok keresését. S ha rábukkan egyre, annak örül, de aztán túllép rajta. Mert még az igazi válaszok is előbb-utóbb ránk zárulnak, rabjaivá válunk az igaznak érzett válaszoknak, és nem nézünk körül a világban, újabb titkokat, újabb kérdéseket, újabb válaszokat keresve.

KORNIA ISTVÁN

A siker egyik záloga: sztár a címlapon
| A képek forrása: Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet

Gajdó Tamás

ARCÁTLANSGBÓL SIKER: SZÍNHÁZI ÉLET

A Színházi Élet című lap igazi sikertörténet: hallatlan népszerűségnek örvendett, hatalmas példányszámban jelent meg. 1912 és 1938 között a magyar színház és irodalom minden jeles és népszerű alakja, szerzője megjelent a hasábjain.

A Színházi Élet című lap bemutatásakor nem lehet megkerülni azt a sokszor elismert sikertörténetet, mely úgy szól, hogy két ismeretlen kolozsvári fiatalember: Incze Sándor és Harsányi Zsolt Budapestre érkezett szerencsét próbálni, s régi vágyukat megvalósítva színházi lap kiadásába fogtak. Hunyady Sándor – még a kolozsvári időszakban – megörökítette mindkettejük alakját *Családi album* című művében:

„Harsányi Zsolt (...) annyit dolgozott, hogy szédület rá gondolni. (...) majdnem egész terjedelmében megírta a Színházi Újság című hetilapot (ebből a kis, kolozsvári Színházi Újságból fejlődött ki a mostani Színházi Élet). (...) Incze elevenebben mozgott a higanynál. Mintha több példányban lett volna jelen a városban, az ember szinte egy pillanatban látta kijönni a Bíró-patikából, berohanni a Kikakerbe (Kolozsvár ismert kávéházába – *G. T.*), Janoviccsal sétálni a színház előtt, holott talán egyik helyen sem volt, hanem otthon aludt vagy a rikkancsokat ellenőrizte, vagy éppen Tordán volt, vagy Besztercén, esetleg valami egészen elképzelhetetlen helyen tárgyalt nyomdahiért.”

Incze és Harsányi pesti kiadványa, a kis alakú, jól forgatható, áttekinthető füzet 1910-ben a Színházi Hét címet kapta. A lap nem várt hatalmas sikere azonban ellentéteket támasztott a kiadóval – így a szerkesztők kénytelenek voltak új tőkést keresni, s új lapot indítani. A Színházi Élet 1912. december 1-jén megjelent legelső száma megszólalásig hasonlított elődjére – ezt az arcátlanságot még a legedzettebb újságírók sem merték volna elkövetni, a siker azonban Inczéceket igazolta.

Többen megkísérelték már, hogy megfejtsék annak a lapnak a titkát, melyet 1939 elejéig, betiltásáig, vezető színházi orgánumnként tisztelt a színházi szakma és a nagyközönség. Külön tanulmányt érdemelne annak bemutatása, milyen jelzőkkel illették a Színházi Életet. Gróf Hadik János (1863–1933) csak „leánykereskedelmi szaklapnak” titulálta. Az 1950-es években az újság egyetlen rovatát, azt a bizonyos *Maga csak tudja... INTIM PISTA* kezdetű tűzték pellengérré. Pedig ebben csupa rózsaszínű pletyka jelent meg nevek nélkül, sőt időközben az egyik legfontosabb színháztörténeti forrássá vált, hiszen hüben beszámolt például arról, hogy Molnár Ferenc hol tartózkodott éppen.

Lapadatok. „Szerkeszti: Incze Sándor” Ez a márkajelzés olvasható az 1912 és 1938 decembere között kiadott Színházi Élet címlapjain. A jól felépített szerkesztőségi infrastruktúrának köszönhetően 28 év alatt mintegy 1100 lapszám jelent meg heti rendszerességgel, és kiadtak számtalan tematikus különszámot is. A kezdeti 3000 példány az első világháború idejére 150 ezerre emelkedett. A képen: a Színházi Élet szerkesztősége 1935-ben

Az 1980-as évek végén ismét felfedezték a Színházi Életet. Ábel Péter 1987-ben *Színházi életem* címmel közreadta Incze Sándor emlékezését, 1990-ben Dalos László pedig a hetilap 1936-os évfolyamának számaiból összeállított válogatást jelentetett meg. *A magyar irodalmi folyóiratok* című munkájában Lakatos Éva elkészítette a Színházi Életben megjelent színjátékok katalógusát – ezzel olyan művek kerültek az irodalom- és színháztörténet látókörébe, melyekről addig legfeljebb anekdoták tudósítottak.

Lakatos Éva azt is megörökítette bibliográfiájában, hogy kik írtak a Színházi Életben. A teljes magyar irodalom. Krúdy Gyula, Kosztolányi Dezső, Márai Sándor, Somlyó Zoltán és Szomory Dezső éppen úgy, mint Móricz Zsigmond, Nagy Lajos, Nagy Endre, Hunyady Sándor, Karinthy Frigyes. Közöltek Weöres Sándor-, Illyés Gyula-, Örkény István- és József Attila-verseket, annak ellenére, hogy a közönség inkább Szenes Béla vagy Szép Ernő alkalmi rigmusaira vágyott. Egyed Zoltán mellett elsősorban Hatvany Lili tudósította a nagyjérdeműt a premiekről. De a színházigazgatók, rendezők is fórumot kaptak a Színházi Élet hasábjain: Hevesi Sándor, Bárdos Artúr, Beöthy László, Feld Mátyás, Csathó Kálmán avatták be a műhelytitkokba az érdeklődőket.

A lap jellegét időről időre megváltoztatták. Igyekeztek kihasználni a film egyre nagyobb népszerűségét, az autóvásárlási láz idején pedig megindult a *Tűf... tűf...* rovat. Rendszeresen megjelentek lakberendezési, életviteli, öltözködési tanácsok. Színvonalas volt a sportrovat, az irodalmi melléklet, a receptek, a rejtvények. A lap legfőbb vonzerejét illusztrációi, illusztrátorai adták. A magyar fotográfusok legjelesebb képviselői: Angelo, Gyenes János, Laub Juci, Mészöly László, Munkácsi Márton, Paál Sándor, Vajda M. Pál sokszor meghökkenítő képekkel, címlapokkal ejtették ámulatba az olvasókat. Ebben a színházi lapban a karikatúrákat és a rajzokat is egytől egyig kiváló alkotók készítették.

Kolozsvár, Budapest, New York

Az 1889-ben Kolozsváron zsidó családba született Incze Sándor jogot tanult, de 19 évesen ügyvédtársával, Harsányi Zsolttal saját lapot alapított. 1910-ben már Pesten próbálnak szerencsét, és 1912-ben kezdődött a Színházi Élet példátlan karrierje. Az I. világháborúban tisztként a fronton szolgált, fejlődést kapott. Ezalatt a lapot Harsányi mellett Korda Sándor (a későbbi angol filmcézár) szerkesztette. A zsidótörvények miatt 1938-ban a lapot betiltották, Incze pedig Amerikába menekül. New Yorkban előbb Stage, később Theater Arts néven indít magazint, ám mindkét vállalkozása hamar csődbe jut. Az újságírást abbahagyva a New School nevű zsinai iskolában tanított. 1956-ban Elmhurstban kiadta a Magyar Albumot, abban a reményben, hogy „fokozza az olvasók szeretetét boldogtalan szülőhazájuk, Magyarország iránt”. 77 évesen New Yorkban hunyt el.

A képen: Incze Sándor (hátra fordulva) a kor egyik legjelentősebb színházi hatalmasságával, Max Reinhardt-tal – a Színházi Életben

A szerkesztők nem akartak családi lapot kiadni. Arra törekedtek inkább, hogy a színházba járók minél nagyobb tömege vásárolja meg a Színházi Életet, s a Színházi Élet olvasóinak minél szélesebb rétege járjon színházba.

Érdekes, hogy a példányszám növelésének milyen eredeti ötletével álltak elő a szerkesztők. Rendszeresen közölték például a vidéki műkedvelő együttesek csoportképét: látszólag feláldoztak egy oldalt, melyen három–négy trupp képe díszelgett; a valóságban azonban legálább kilencven vásárlót szereztek a lapnak... (És akkor a nagynénikkel, unokatestvérekkel, távoli rokonokkal és titkos rajongókkal még nem is számoltunk.)

Valószínű, hogy Incze Sándornál találobban aligha fogalmazhatnánk meg a kiválóan szerkesztett, ma is élvezetes hetilap dicsőségének titkát. A főszerkesztő ugyanis ebben látta saját lapjának elsőségét: „A sikert egy optikai csalódásnak köszönheti. A grófkisasszony azt hiszi, hogy a masamód lapja, a masamód azt, hogy a grófkisasszonyé!”

ERKEL

SZÍNHÁZ
THEATRE

Giuseppe Verdi

Nabucco

Opera négy felvonásban, három részben, olasz nyelven, magyar felirattal

Karmester ▶ **Kovács János**

Szövegíró ▶ **Temistocle Solera**

Rendező ▶ **Kesselyák Gergely**

Díszlettervező ▶ **Zeke Edit**

Jelmeztervező ▶ **Papp Janó**

Karigazgató ▶ **Strausz Kálmán**

Bemutató ▶ 2015. február 13., Erkel Színház

További előadások ▶ 2015. február 15., 18., 20., 22., 27.

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

www.opera.hu | www.facebook.com/Operahaz

KÖLYÖKNAP

feb. 22.

Farsang

A farsanghoz kapcsolódik a Nemzeti Színház februári Kölyöknapja. A Nemzeti művészei, valamint játékok, foglalkoztatók, farsangi maszk-készítés és -bemutató, mesék és táncház várja a családokat, a kis- és a nagyobb gyerekeket. Ingyenes program!

mikor? hol?

február 8. – 10 óra • Nemzeti Színház

www.nemzetiszinhas.hu

A pontgyűjtést hagyja a katicákra!

Azonnali 25%-os kedvezmény* VízPlusz kártyával a Nemzeti Színház előadásaira!

Díjmentes kártyaigénylés:
www.vizpluszkartya.hu

NEMZETI SZÍNHÁZ
1857
KÖZÖS-NÉZŐPONT

*A mindenkorli kedvezményekről a www.vizpluszkartya.hu honlapon tájékozódhat.

HOBO

feb. 13.

Vén gazember áriája

Hobo 70 éves – nyilván erre utal a címbeli vén jelző. A gazember-ségről ő maga ad majd számot, és az ária is az ő reszortja. Hobo és Bandája nagyszabású és különleges színházi koncerttel ünnepli a kerek évfordulót.

mikor? hol?

február 13. – 19 óra • Nagyszínpad

RÁHANGOLÓK ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓK

RÁHANGOLÓDÁS egy előadásra – dramaturgjaink háttérinformációkat osztanak meg az érdeklődőkkel az előadások előtt.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓKRA invitáljuk nézőinket az előadások után: találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal...

mikor? hol?

RÁHANGOLÓK az előadások előtt, 18 órától

február 9. – **Éjjeli menedékhely**

február 11. – **Isten ostora**

február 25. – **Ahogy tetszik**

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓK az előadások után

február 10. – **Operett**

február 23. – **Körhinta**

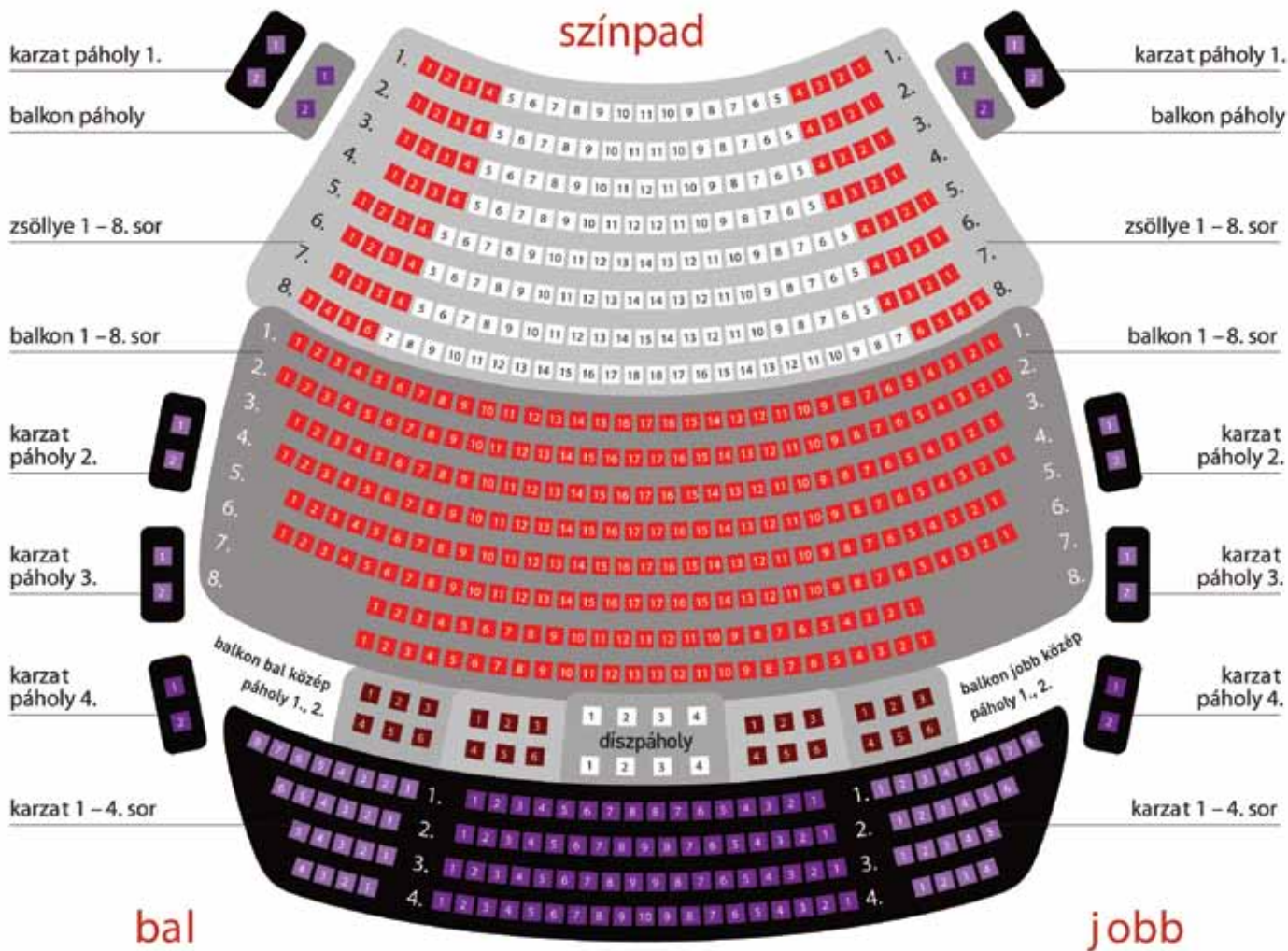
Nemzeti Színház (a pontos helyszínről a érdeklődjön a színházban)

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte az Alexandra könyvruházaiiban és boltjaiban. Ajánlja ismerőseinek, barátainak!

ALEXANDRA

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória

2. Árkategória

3. Árkategória

4. Árkategória

Bővebb jegy- és bérletinformációk:

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1. | telefon: (+36 1) 476 6868

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28. | telefon: (+36 1) 373 0963, 373 0964, 373 0995, 373 0996, fax: 331-2837

NYITVA TARTÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban:

hétköznapokon: 10–18 óra

munkaszüneti és ünnepnapokon: 14–18 óra,
illetve az előadások kezdetéig

Andrássy úti jegyiroda:

hétköznapokon: 10–19 óra

szombaton: 11–19 óra,

vasárnap: zárva

» A műsorváltás jogát fenntartjuk!

» A jegyek a stúdiószínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira, illetve a premierekre.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek és csak a megadott előadásokon használhatók fel.

» Diákbróker vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

VÁLTSON BÉRLETET A 2014/15-ÖS ÉVADRA!

Válasszon bérleteink közül előadások és ülőhelyek alapján! Újdonságunk a szabadbérlet és a „félszabad” bérlet: Ön válogathatja össze a bérlet mindegyik előadását, vagy azok egy részét. További újdonság a vegyes bérlet, amelyben nagyszínpadi és stúdiósínpadi előadások „vegyesen” szerepelnek. Korlátozott számban kapható a premierekre szóló Mecénás bérlet.

STÚDIÓSÍNPADI BÉRLETEK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, rendhagyó nagyszínpadi nézőtér):

LUKÁCS MARGIT bérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely repertoáron lévő stúdiósínpadi előadásra érvényes
5 400 Ft

NÉMETH ANTAL bérlet **3 előadásra**

BOLDOGSÁGLABIRINTUS, MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL + 1 db szabadon választott előadás
6 200 Ft

HEVESI SÁNDOR bérlet **5 előadásra**

CSEHOV EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁI, FODRÁSNŐ, BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL + 2 db szabadon választott előadás
10 400 Ft

DIÁKBÉRLETEK

BUBIK ISTVÁN diákbérlet **3 előadásra**

3 000 Ft

KASZÁS ATTILA diákbérlet **4 előadásra**

3 600 Ft

A diákbérletek bármely előadásra beválthatók, a nagyszínpadi előadások esetében a karzatra szólnak. (Kivéve az első ötven jelentkezőt, akik a zsöllye szélső helyeire is kérhetik jegyüket!)

Pedagógusok és diákok figyelmébe ajánljuk!

A 2014/2015-ös évadban megújítjuk diákbérleteinket. Így nem csupán az előadások dátumát, de az előadásokat is Önök választhatják ki. Diákbérletet továbbra is nagyon kedvező áron kínálunk:

3 előadásra 3000 Ft-ért, 4 előadásra 3600 Ft-ért.

Választható előadások listája

NAGYSÍNPAD: Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**, Arthur Honegger – Paul Claudel: **JOHANNA A MÁGLYÁN**, W. Shakespeare: **AHOGY TETSIK**, Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**, Witold Gombrowicz: **OPERETT**, W. Shakespeare: **SENTIVÁNÉJI ÁLOM**, Molnár Ferenc: **A FEHÉR FELHŐ, ISTEN OSTORA**, Sarkadi István – Fábri Zoltán – Nádasy László: **KÖRHINTA**, Cervantes – Mihail Bulgakov: **DON QUIJOTE**, Ratkó József: **SEGÍTSD A KIRÁLYT!**, továbbá az évad folyamán érkező vendéjátékok

STÚDIÓSÍNPADOK (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon) Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert: **BOLDOGSÁGLABIRINTUS**, Szergej Medvedyev **FODRÁSNŐ**, Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson: **SÖR – SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE** (angol nyelven), Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**, Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**, Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**, A. P. Csehov: **HÁROM NÖVÉR**, A. P.

Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**, Juhász Ferenc: **SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ**, Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénard Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL**, Örkény István: **TÓTÉK**, William Nicholson: **ÁRNYORSZÁG**, Zelei Miklós: **ZOLTÁN ÚJRATEMETVE**, Makszim Gorkij: **ÉJJELI MENEDÉKHELY**, Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**, Csiky Gergely: **INGYENÉLŐK**, Henrik Ibsen: **BRAND**, Márai Sándor: **CSALÁDI KÉRDÉS – BEFEJEZETLEN SZIMFÓNIA**, továbbá az évad folyamán érkező vendéjátékok

NAGYSÍNPADI BÉRLETEK

I. árkatégória: zsöllye közép

II. árkatégória: balkon közép (a bérletek esetében ebbe a kategóriába nem tartozik bele a zsöllye jobb és bal oldala; a bérletek értékesítését a balkon középső részéről kezdjük)

III. árkatégória: karzat közép

TOLNAY KLÁRI bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes

I. kategória	15 000 Ft
II. kategória	11 200 Ft
III. kategória	8 200 Ft

EGRESSY GÁBOR bérlet **4 előadásra**

AHOGY TETSIK, SENTIVÁNÉJI ÁLOM + 2 szabadon választott előadás

I. kategória	10 800 Ft
II. kategória	8 400 Ft
III. kategória	6 300 Ft

SZIGLIGETI EDE bérlet **6 előadásra**

VITÉZ LÉLEK, JÁNOS VITÉZ, KÖRHINTA + 3 szabadon választott előadás

I. kategória	15 500 Ft
II. kategória	12 600 Ft
III. kategória	9 400 Ft

VEGYES BÉRLETEK

MÉSZÁROS ÁGI bérlet **szabadbérlet, 7 előadásra**

Bármely repertoáron lévő 4 nagyszínpadi és 3 stúdiósínpadi előadásra érvényes

I. kategória	16 100 Ft
II. kategória	13 800 Ft
III. kategória	11 300 Ft

JÁSZAI MARI bérlet **4 előadásra**

JOHANNA A MÁGLYÁN, BOLDOGSÁGLABIRINTUS + 1 db szabadon választott nagyszínpadi és 1 db szabadon választott stúdió előadás

I. kategória	8 900 Ft
II. kategória	7 800 Ft
III. kategória	6 500 Ft

SINKOVITS IMRE bérlet **6 előadásra**

VITÉZ LÉLEK, ISTEN OSTORA, SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ + 2 db szabadon választott nagyszínpadi és 1 db szabadon választott stúdió előadás

I. kategória	13 800 Ft
II. kategória	11 900 Ft
III. kategória	9 500 Ft

HAVI MŰSOR

FEBRUÁR

Nagyszínpad	25	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	25	V	15:00
Bajor Gizi Szalon	25	V	19:30
Nagyszínpad	26	H	19:00
Nagyszínpad	27	K	19:00
Nagyszínpad	28	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	Cs	19:00
Nagyszínpad	30	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	30	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	31	Szo	19:00
Nagyszínpad	2	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	2	H	19:00
Nagyszínpad	3	K	19:00
Kaszás Attila Terem	3	K	19:30
Nagyszínpad	4	Sze	19:00
Nagyszínpad	5	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	5	Cs	19:00
Nagyszínpad	6	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	6	P	15:00
Bajor Gizi Szalon	6	P	19:30
Kaszás Attila Terem	7	Szo	19:30
Nagyszínpad	8	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	8	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	8	V	19:30
Nagyszínpad	9	H	19:00
Bajor Gizi Szalon	9	H	19:30
Nagyszínpad	10	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	10	K	19:00
Nagyszínpad	11	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	11	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	12	Cs	19:00

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán | **Ráhangelő** 18 órától

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

A Szkalla lányok I Örkény István

Mesés férfiak szárnyakkal I Zsukovszki – Szénási – Lénárd

János vitéz I Petőfi Sándor

Operett I Witold Gombrowicz | **Ráhangelő** 18 órától

Árnyország I William Nicholson | **PREMIER**

Segítsd a királyt! I Ratkó József (a Debreceni Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka)

Árnyország I William Nicholson

Árnyország I William Nicholson

FEBRUÁR

Mesés férfiak szárnyakkal I Zsukovszki – Szénási – Lénárd

Shakespeare összes rövidítve I Madhouse Theatre Company | angol nyelven

Szentivánéji álmom I William Shakespeare

Ballada a két sebzett hattyúról I Földes László Hobo

Éjjeli menedékhely I Makszim Gorkij

Fekete ég – háborús előhang • Molnár Ferenc: **A fehér felhő** – mirakulum egy részben

Három nővér I A. P. Csehov

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras

Tudod, hogy nincs bocsánat – József Attila-est I Földes László Hobo

János vitéz I Petőfi Sándor

Boldogságlabirintus I Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras

Éjjeli menedékhely I Makszim Gorkij | **Ráhangelő** 18 órától

Bodrogi – Voith, Voith – Bodrogi I zenés találkozás a hatodikon

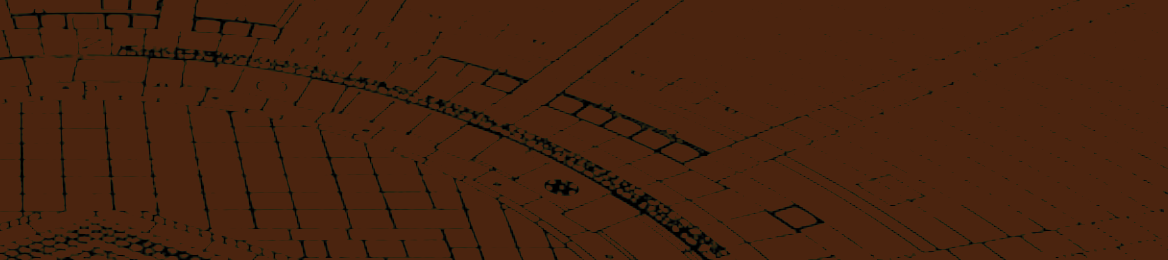
Operett I Witold Gombrowicz | utána **közönségtalálkozó**

Liliomfi I Szigligeti Ede

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán | **Ráhangelő** 18 órától

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

Mulatság I Slawomir Mrozek

Nagyszínpad	13	P	19:00
Nagyszínpad	20	P	19:00
Nagyszínpad	21	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	21	Szo	19:00
Nagyszínpad	22	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	22	V	19:00
Kaszás Attila Terem	22	V	19:30
Nagyszínpad	23	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	23	H	19:00
Kaszás Attila Terem	23	H	19:30
Gobbi Hilda Színpad	24	K	19:00
Bajor Gizi Szalon	24	K	19:30
Nagyszínpad	25	Sze	19:00
Nagyszínpad	26	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	26	Cs	19:00
Bajor Gizi Szalon	26	Cs	19:30
Nagyszínpad	27	P	15:00
Kaszás Attila Terem	27	P	19:30
Nagyszínpad	28	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	28	Szo	19:30
Nagyszínpad	1	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	1	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	1	V	19:30
Nagyszínpad	2	H	19:00
Kaszás Attila Terem	2	H	19:30
Nagyszínpad	3	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	3	K	19:00
Nagyszínpad	4	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	4	Sze	19:30
Nagyszínpad	5	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	5	Cs	19:00

„Vén gazember áriája” I HOBO születésnapi koncert

Körhinta I Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa | **PREMIER**

Körhinta I Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa

Ingyenélők I Csiky Gergely | **PREMIER**

Körhinta I Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa

Ingyenélők I Csiky Gergely

Brand I Henrik Ibsen | **PREMIER**

Körhinta I Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa | **közönségtalálkozó**

Ingyenélők I Csiky Gergely

Brand I Henrik Ibsen

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Bodrogi – Voith, Voith – Bodrogi I zenés találkozás a hatodikon

Ahogy tetszik I William Shakespeare | angol felirattal | **Ráhangoló** 18 órától

Szentivánéji álom I William Shakespeare

Shakespeare összes rövidítve I Madhouse Theatre Company | angol nyelven

A Szkalla lányok I Örkény István

Egerek I Urbán Gyula (a Karaván Színház előadása)

A föltámadás szomorúsága – Ady Endre-est I Földes László Hobo

Körhinta I Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa

Brand I Henrik Ibsen

MÁRCIUS

Fekete ég – háborús előhang • Molnár Ferenc: **A fehér felhő** – mirákulum egy részben

Zoltán újratemetve I Zelei Miklós

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras

Vitéz lélek I Tamási Áron

A föltámadás szomorúsága – Ady Endre-est I Földes László Hobo

Körhinta I Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa

Ingyenélők I Csiky Gergely

Operett I Witold Gombrowic

A föltámadás szomorúsága – Ady Endre-est I Földes László Hobo

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

2015. január – III. évfolyam 1. szám

a **szcenárium** megvásárolható

a Nemzeti Színházban és az Andrássy úti jegyirodában, valamint

országszerte a nagyobb hírlapüzletekben

A januári szám tartalmából: KULTUSZ ÉS KÁNON **Tadeusz Kantor:** A színház elemi iskolája **FOGALOMTÁR Végh Attila:** Tragikus kar | **NEMZETI JÁTÉKSZÍN Balogh Géza:** A kívülálló. Gellért Endre tündöklése és rettegései | **Galántai Csaba:** Attila, hun király színpadi megjelenítései **MŰHELY Lezsák Sándor:** Atilla, Isten kardja. Szörényi Levente rockoperájának születéséről | **Bárdi László:** A lovasnomád magaskultúra | **Oka Nagy Ildikó:** A hun birodalom népeinek viselete és az ázsiai viseletkultúra | **ARCMÁS: Fehér Tibor** | **FÉLMŰLT Marton László** | **KÖRKÉP** a színházi törvényről: **Gemza Péter** – Csokonai Nemzeti Színház; **Szabó Ágnes** – Gózon Gyula Színház; **Frigyesi András** – Latinovits Színház

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Az előadás után a színészek és az előadás dramaturgia találkozhatnak az iskolai csoporttal, és beszélgetnek a darabbal kapcsolatos élményekről. A mintegy 30 perces találkozón közös fotózásra, dedikálásra is alkalom nyílik. A programra minimum 25 fős iskolai csoportok jelentkezését várjuk, legalább két héttel az előadás előtt.

RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt egy órával az adott produkció dramaturgia és/vagy rendezője mintegy 40 perces bevezetést tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, felfigyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

RENDAHAGYÓ ISKOLAI ÓRA A NEMZETI SZÍNÉSZEIVEL

Az alábbi, tananyaghoz kötődő előadások előtt a darabban szereplő művészek ellátogatnak az iskolába, hogy rendhagyó óra keretében hozzájuk közelebb a diákokhoz a mű világát. Színészeink sokirányú elfoglaltságára tekintettel ez a program komoly előzetes egyeztetést kíván, de mindent megteszünk, hogy eleget tehesünk a beérkező kéréseknek. Az ajánlott előadások: *Fekete ég – Molnár Ferenc: A fehér felhő (az I. világháborús évforduló kapcsán)*, *M. Gorkij: Éjjeli menedékhely, Isten ostora – Bánffy M.: A nagyúr c. műve alapján, Claudel-Honegger: Johanna a máglyán, Örkény I.: Tóték, Petőfi S.: János vitéz*

ISKOLAI PROGRAMOK

KULISSZAJÁRÁS

Csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával az előadás előtt tudjuk megszervezni. Egy kb. 40 perces séta keretében **bemutatjuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket**, és láthatók egyéb „háttérérdekesek” is. Egyszerre legfeljebb 30 diák élhet ezzel a lehetőséggel. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

A Nemzeti Színház egész évadon átívelő színházi játéka. Ebben az évadban az Ádámok és Évák Ünnepe keretében **iskolai csoportok, színjátszó körök adják elő bibliai történetekből készült jeleneteiket**. A csoportok munkáját a felkészülés során a Nemzeti színészei, dramaturgjai, rendezőgyakornokai segítik. A programot minden évadban más-más megadott témával rendezzük meg.

KÖLYÖKNAPOK

Színházunk minden hónapban időszerű eseményekhez, ünnepekhez kapcsolódóan **ingyenes Kölyöknapokat szervez, vasárnapokon, délelőtt 10-től 13-óráig**, az évad második felében 2015. február 8-án, március 8-án és május 31-én. Óvodás és kisiskolás gyermekeket várunk szüleikkel.

NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A vetélkedő a Nemzeti Színház történetéről szól, terveink szerint minden évben megrendezzük. Részletek a nemzetiszinhaz.hu/vetelkedo oldalon.

DIÁKBÉRLETEK

Bubik István diákbérlet – 3 előadásra érvényes, **3.000Ft** **Kaszás Attila diákbérlet** – 4 előadásra érvényes, **3.600Ft**. A diákbérletek bármely előadásra beválthatók, a nagyszínpadi előadások esetében a karzatra szólnak.

EGYÉNI PEDAGÓGUS JEGY - 40 %

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke 40%. Igénybevételéhez legalább egy igazolvány felmutatása. Egy igazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható.

EGYÉNI DIÁKJEGY - 30 %

Játszóhelytől és szektortól függetlenül diákigazolvány felmutatása esetén érvényes a 30%-os kedvezmény. Egy előadásra, egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

CSOPORTOS DIÁKKEZVEZMÉNY - 40 %

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke 40%. Igénybevételéhez legalább 20 fős csoport mellé 1 db 200 Ft-os kísérőjegyet biztosítani.

LAST MINUTE DIÁKJEGY - 500Ft

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes, és diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhaz.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

SZÍNHÁZ A KÖZÉPPONTBAN

A NEMZETI SZÍNHÁZ EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNERE AZ MTVA.

Szarvas József, Blaskó Péter, Ráckevei Anna A helység kalapácsa című előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIEREK: Sarkadi Imre - Fábri Zoltán - Nádasy László - Vincze Zsuzsa: **Körhinta** | Csiky Gergely: **Ingyenélők** |

Henrik Ibsen: **Brand**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Marguerite Duras: **Nyáron, este fél tizenegykor** | Zsukovszki – Szénási – Lénárd: **Mesés férfiak szárnyakkal** | Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgesson: **SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve)** | William Shakespeare: **Szentivánéji álom** | Földes László Hobo: **Ballada a két sebzett hattyúról** | Makszim Gorkij: **Éjjeli menedékhely** | **Fekete ég** (háborús előhang) – Molnár Ferenc: **A fehér felhő (mirákulum egy részben)** | A. P. Csehov: **Három nővér** | Bánffy Miklós nyomán: **Isten ostora** | Petőfi Sándor: **A helység kalapácsa** | József Attila: **Tudod, hogy nincs bocsánat** | Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert: **Boldogságlabirintus** | zenés találkozás a hatodikon: **Bodrogi – Voith, Voith – Bodrogi** | Witold Gombrowicz: **Operett** | Szigligeti Ede: **Liliomfi** | Szergej Medvegyev: **Fodrásznő** | Slawomir Mrozek: **Multság** | William Shakespeare: **Ahogy tetszik** | Örkény István: **A Szkalla lányok** | Urbán Gyula: **Egerek** | Ady Endre: **A föltámadás szomorúsága**